

KÜRT
MESELESİ

YAPI ve KREDİ BANKASI

MİLYARLIK
ÖĞRETİMLER BANKASI

AKBANK

ÖYKÜMLER
TÜRKİYE
TÜRK TİCARET
BANKASI
BANKASI

ANADOLU BANKASI

BANKALAR KANUNU DEĞİŞTİRİLMELİDİR

OKUYUCU'DAN YÖNE

BASINDAN

MİLLİ SANAYİİ BALTALAYANLAR Son Havadis

Tarık Binat

Biz sosyalistiz. Tarık Binat kapitalist. Ama biz millî özel sanayi deyince, özel teşebbüs savunucusu Süleyman Demirel'den bin defa hassasız. Bunun içindir ki, sosyalist olarak, kapitalist Tarık Binat'ın ileri sürdüğü fikirlere katlıyoruz. YÖN, millî sanayi konusunda hâlen Tarık Binat'tan farklı düşüncelere sâhip değildir. Binat'ı namuslu yazısından dolayı tebrik ederiz.

Bizi günden güne fakirleştirip bu hale getiren sebeplerin başında, ithalâtımızla ihracatımız arasındaki dengesizlik gelir. Öyle sanırız ki, artık aramızda bu gerçeği bilmeyen kalmamıştır. İhtiyacımız olan çeşitli eşyayı ve araçları memleket içersinde yapamayıp dışardan getirmek zorunda kaldıkça ister istemez bir çeşit mirasyedi durumuna

düşerek, paramızı yabancılara kaptırmaktan kurtulamıyacağız. Bu yanılmaz gerçek karşısında yapılacak yegâne iş ithalâtı kısmak, kendi tezgâhlarımızı kurup hiç olmazsa kendi ihtiyaçlarımızı oralarda imâl etmektir. Bu gerçek de öyle sanırız ki herkes tarafından bilinmektedir.

Asıl bilinmeyen gerçek, daha doğrusu bilinip de hatırdan tutul-

mayan şudur: Yerli imalât öyle bir çırpıda başarılabilir kolay bir iş değildir. Gerçekleşmesi, başarı sağlayabilmesi için her şeyden önce teşvik ve alâka ister, himaye ister. Bu yapılmazsa gelişemez, boy atıp kuvvetlenemez. Yılların tecrübesine, bilgisine ve büyük bir imâl gücüne dayanan dış mamullere karşı zavıf, düşük ve yetersiz kalır. Onu bir çocuk gibi ilk çağlarında elinden tutmak, beklemek, yürütmek, körpe bir filiz gibi çevresini çitlerle çevirmek, sulamak, rüzgârlardan ve dış tehlikelerden korumak gerekir. Sanayileşmek zorunluğunu duyan bütün medenî memleketlerde yapılan iş, tutulan yol budur.

Ayrıca, şurasını da hatırdan çıkarmamak gerekir. Yerli sanayi bütün faydası yalnız döviz tasarrufundan ibaret değildir. Diğer çeşitli faydalarından bir tanesi de, memlekette yeni iş alanlarının açılması, işsizliğin azalmasını mümkün kılmasıdır. Hal böyleyken bizde herhangi bir iş kolunda yeni bir teşebbüse geçmek, bir fabrika kurmak imalât yapmak, bu fabrika maddelerini iç piyasada tutturabilmek değme yiğitlerin başarabilecekleri zor bir iş, içinden çıkılmaz bir problemdir. Böyle bir teşebbüste her şeyden ve herkesten önce karşınızda bir tüccar grubu ve onun yanısıra yer almış dağ gibi bir hükümet vardır. Tüccar, yüzyıllar boyu hiç bir şey vermeden çok şeyler almaya dış memleketlerden türlü çapraşık yollarla vurdurduğu mallardan yüzde yüz, yüzde iki yüz üç yüz kazanmaya alışmıştır. Bu fatlı kısmet kapısının yerli imalât yüzünden yüzüne kapanması onun yalnız kevfini değil, uykularını kaçıtır. onu tedirgin eder. Bu yüzden ithalâta tüccar yerli imalâtın can düşmanıdır. Ona sinsi ve âşikâr bütün yollardan saldırır: fiatları kırar, piyasayı altüst eder, yerli malın kalitesi, fiatları, vetersizliği hakkında köfü propagandalar yapar. hâsılı onun satılmamasına, sürülmemesine mâtufl hiçbir gayretten geri kalmaz.

Bu tutum ve davranış nice yıllardır her çeşit yerli teşebbüsü ve körpe yerli sanayi çarklarında ve dişilerinde ezen bir dönmedolap halinde memleketimizi sürüp gitmektedir. Zaman zaman yerli sanayi türit, emek ve sermaye bağlanmış iş sahipleri-miz bu hallerden dert yanar, yakınırlar. Hükümetten kendi müşküllerinin hallolunmasını ve bu arada ithalâtın önlenmesini isterler. İthalât kapıları bir ara kapanır gibi olur, fakat bir de baktığınız kapıdan olmazsa bacadan, pencereden, arka kapılardan bu mallar yine, hattâ eskisinden fazla olarak yurda sokulmuştur. Zira bu işlerden dolap çeviren asıl kökleri dışarda mahdud sayılı bir kısım açık gözler her devirde işin kolavını bulup düzerlerini yürütmekte bu yıl lan hikâyesi de böylece uzayıp gitmektedir.

Birkaç vurguncunun, bazı yetkilileri de kendilerine çelme suretiyle ceplerini doldurmak pahasına yaptıkları bu kanun dışı işlemler hem yerli sanayimizi ezip öldürmekte, hem milyonlarca, milyarlarca Türk lirasının dış memleketlere kaçırılmasına yol açmakta, hem de memlekette iş imkânlarını ve çalışma a-

DOSTLUK

— Amerika'nın Türkiye'ye arzualidir —

Nato, Cento, Cemento.
Vimto, konçimento, sagramento.
Anlaştık evellallah!
Sen yürü ben arkandayım.
Üstler, bürolar, uzmanlar
Hep benden.
Sen keyfine bak.
Dolar mı dedin... vereyim.
Bilgi mi istedin... hemen
Yurdu toptan öreyim.
Barış gönüllüsü, burslar, kurslar...
Görüp çatlasın Ruslar!
Nato, Cento, Cemento.
Vimto, konçimento, sagramento.
Geri kalmışsın bir kez.. bu, Allah'tan.
Ver elini bana, selâmete çık.
Sen büyük ülkesin, cesursun.
Kore'de destanların var.
Gerçi Mehmetlerin öldü
Bacakları, kolları kesildi
Uzak illerde... ama
Göğüslerinde madalyalar,
Dosyalarında övgüler var.
Nato, Cento, Cemento.
Vimto, konçimento, sagramento.
Dostluk olmasına dostluk, ama
Benim de hesabım kendimcedir,
Yanlış anlama.
İki uçak kaldırmışım,
Bu gün Vietnam'a,
Yarın Kızıl-Çin'e saldırmışım,
Gönlümcüdir.
Ve bütün bunlar hürriyet adına
Ve insan haklarından yanadır.
Ben Sam Amca,
Dünya jandarması.
Kolay mı bu işleri
Dönderip aktarması?
Nato, Cento, Cemento.
Vimto, konçimento, sagramento.
Sen büyük ülke, uysal dost, Türkiye.
Yer-yagın, madenin
Ve el-değmedik servetlerin var.
İyisin, hoşsun, ama
Fakir halkın, onmaz illetlerin var.
Yaklaş, daha yaklaş bana!
Dost-eli sıcak tutar.
Ve hazineler açan anahtar,
Bu mucize, bu dolar
Yalnız bendedir!
Hürriyet ki bir kuru kavram,
O, doların aktığı yerdendir!
Nato, Cento, Cemento
Vimto, konçimento, sagramento.

Ahmet Peykân - Kıbrıs

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

(YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.)

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 11
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

BASIN — 25512

YILIN KİTABI ÇIKTI 1938 HARP OKULU OLAYI VE NAZİM HİKMET

Yazan: A. Kadir

Faşizmin azmaya başladığı yıllarda bir avuç Harp Okulu öğrencisi nasıl ezilmişti? Şair Nazım Hikmet'in hiç bir şeyden haberi yokken tevkifi. Sorular, duruşmalar, ağır hapisler. O zaman Harp Okulu öğrencisi olan A. KADIR bu olayın içindeydi. 30 yıl sonra kitabını yazdı bu olayın. Kitapta kuşe kâğıda basılmış 20 fotoğraf var.

Bütün kitapçılarda, 10 L.

Ödemeli adresi: P.K. 8 — Beyazıt

İSTANBUL

(Yön: 179)

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU,
Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU,
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES : Yazı İşleri: Sümer Sc
kâk No. 16/8 Yenışehi
Ankara. Telefon: 176989

İstanbul Bürosu (Satış-İlan-Abone işle-
ri) — Mollafenari Sokak No. 30-32
Cağaloğlu—İstanbul.

Telefon: 229570 — P.K. 512 — İstanbul

ABONE dir yıllık (52 sayı) 60
TL., altı aylık (26 sayı)
30 TL., üç aylık (13 sayı)

15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyat-
lara posta pulu bedeli kadar ilâve
yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,5
tlardır.

İLÂN : Beher sütunda santimi 25
TL.'dir. Sürekli çıkacak
ilan ve reklamlar ile va-

yın ilanları için özel indirimler yapılır.
İlan ve reklamların yayınlanmasından
ötrü hiç bir sorumluluk yüklenilmez.
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

BAKIŞ

KÜRT MESELESİ

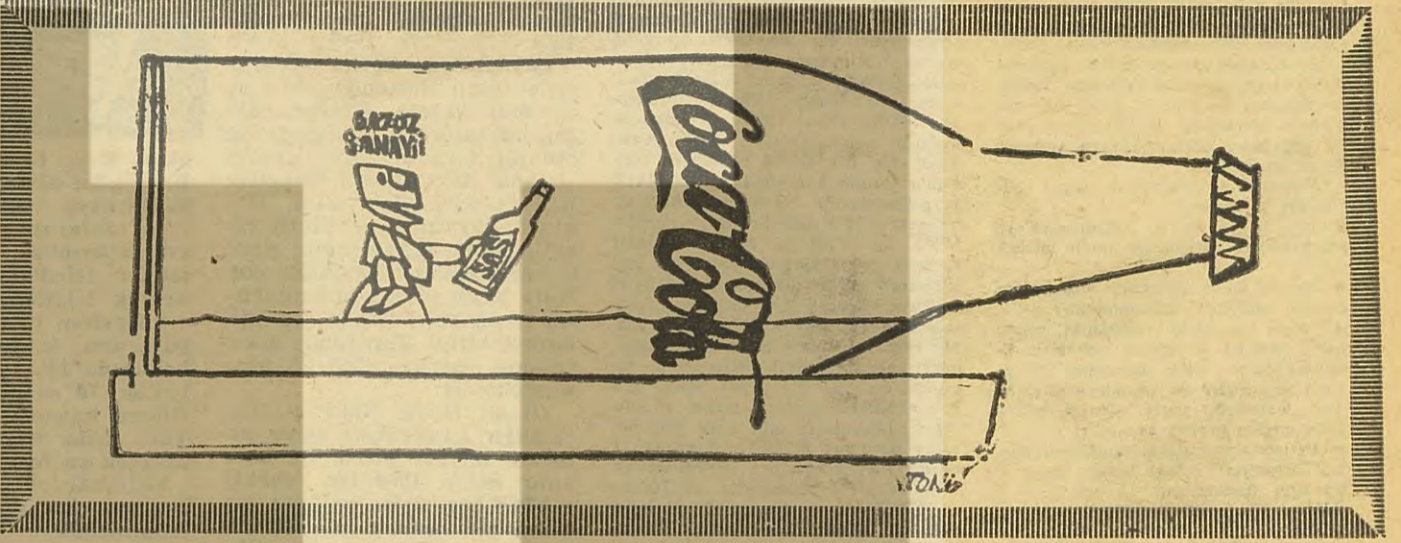
27 Mayıs'tan beri bir çok tabu yıkıldı: Dünün tabuları olan dış politika ve millî savunma konuları artık hayli serbestçe tartışılabilir. Ama bir tabuya, sosyalistler de dahil, kimsenin el atmaya cesareti yoktur. Bu tabu, Kürt meselesidir.

Kürt meselesi, hem yok, hem var saydığımız bir konudur. Resmen, böyle bir mesele mevcut değildir: Kürt yoktur ki, Kürt meselesi olsun. Ama buna rağmen, Bakanlar Kurulu toplantılarında sık sık ele alınan bir Kürt meselesi vardır. Zaman zaman Doğulu bir sürü aydın tevkif edilmekte, Kürtçülükten yargılanmaktadır. Gizli servislerin faaliyetlerinin büyük bir kısmını bu konuya ayırdıkları herkesçe bilinen bir gerçektir. Son yıllarda rağbet gören Doğu kalkınması fikrinin arkasında Kürt meselesine bir çözüm bulma endişesinin yattığı herkesin meçhulü değildir. Elâzığ, Erzurum, Van, Diyarbakır ve Gaziantep'te seri hâlinde radyo istasyonu kurulması da bu mesele ile ilgilidir.

Resmî tez ne olursa olsun, bütün bunlar göstermektedir ki, bir Kürt meselesi vardır ve uzun yıllardır uygulanan politika, meseleye bir çözüm yolu bulmakta başarısız kalmıştır.

Hayli sert metodlarla uygulanan bu politika, mutlak bir entegrasyonu amaç edinmişti. Bir etnik grubun, dili ve kültürü unutturularak, hakim etnik grupla tam kaynaştırılması söz konusu idi. Ne var ki 40 yıldır uygulanan bu entegrasyon politikasının başarılı olduğunu, herhalde kimse iddia edemeyecektir. Doğu illerinde Türkçe bilmeyen vatandaş oranının Mardin'de yüzde 91, Siirt'te yüzde 87, Hakkâri'de yüzde 61, Muş'ta yüzde 53, Van'da yüzde 52 olduğu iddiası karşısında bir başarıdan elbette söz edilemez. Doğu kalkınması ise, henüz bir edebiyattan ibarettir. Kalkınma Planı, normal olarak Batıya yığılan yatırımları, Doğuya kaydırarak ciddi hiç bir tedbir alabilmiş değildir. Doğu, eski Doğudur.

Doğu meselesine nasıl bir çözüm yolu uygun düşecektir? Sosyalistler de dahil, mesele üzerinde ciddiyetle duran düşünürlerimizin bulunduğu söylenemez. Bu konudaki tabu o kadar güçlüdür ki, düşünceleri bile kurutmamıştır. Hemen açıklayalım ki, bu satırların yazarı da, meselenin varlığına işaret etmekten ve şimdiye kadar gerçekçi bir çözüm yolu ileri sürül-

mediğini belirtmekten öte bir şey söyleyebilecek güçte hissetmemektedir kendisini.

Sosyalistler, şimdiye kadar meseleyi yuvarlak sözlerle geçiştirmişlerdir. Denilmiştir ki sosyalizm, Doğu meselesini de çözecektir. Ortaçağ kalıntısı ağalık ve şeyhlik kurumlarının tasfiyesi ve herkese eşit imkân sağlayan bir kalkınma yoluna girilmesi sayesinde, mesele, kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

1925 yılının ünlü «Tahriri Sükûn Kanunu»ndan önce, tam bir fikir özgürlüğünün bulunduğu dönemde, en keskin fikirleri savunan aşırı sol yayın organlarında dahi, bir takım genel plândaki fikirlerden öte görüşlere pek rastlanmamaktadır. O günlerin en ateşli aşırı sol gazetesi, Şeyh Sait isyanına şiddetle cephe aldıktan sonra, tedbir olarak derebeyliğin tasfiyesi formülüyle yetinmektedir: «Yobazların sarıkları yobaz zümresine kefen olmalı! Yobazlarıyla, ağalarıyla, şeyhleriyle, Halifeleriyle, Sultanlarıyla birlikte kahrolsun derebeylik!... Ayaklanmanın bastırılması ve elebaşlarının cezalandırılmasından sonra, mutlaka Doğuda toprak meselesi çözümlenmelidir...»

Arazi ve meralar parçalanmadıkça, Şark Vilâyetlerimizde intizamın iadesine imkân yoktur. (Şeyh Sait) ayaklanmasının gerisinde Kürdistan derebeyleri vardır. Cumhuriyet Hükümeti, derebeyliği tasfiye edecektir...»

Şüphesiz, derebeyliğin tasfiyesi, Doğu meselesinin çözülmesinin ön şartlarından biridir. Türkiye çapında köklü bir toprak reformunu gerçekleştirmekte çok geç kaldığımız muhakkaktır. Yalnız, etnik yönü de olan bir meselenin, sadece ekonomik ve sınıfsal açıdan alınacak tedbirlerle çözülmesi müm-

kün müdür? Yeryüzündeki çeşitli denemeier, meselenin etnik yönünü de hesaba katmayan çözüm yollarının başarılı olmadığını göstermektedir. Ne var ki, en cesur ve ileri fikirli kişiler dahi, bu noktaya gelince zıncı diye durmakta ve daha geniş bir plânda düşünmeyi reddetmektedirler.

Bir noktada en ufak tereddüde yer yoktur: Tek bir milletiz ve tek karış toprağımızı asla feda etmeyiz. Türkiye toprakları üzerinde ayırıcı ve bölücü emeller besleyen gafiller varsa, bir an önce akıllarını başlarına devşirsinler ve bir karış toprak için, en başta sosyalistlerin dövüşeceklerini bilmelidirler.

Bu topraklar üzerinde tek bir millet olarak yaşayacağız. Yalnız bizim milliyetçiliğimiz, ırkçılık üzerine kurulu değildir. Anayasamız, ırkçı millet görüşünü kesinlikle reddetmiştir. Anayasamızın 54. maddesi, vatandaşlığı şöyle tanımlamaktadır: «Türk devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türktür». Demek ki, Türk vatandaşlığını belirten tek şart, Türk devletine olan bağlılıktır. Vatandaşlığın ölçüsü, din ve mezhep değildir. Anayasamızın 12. maddesi, hiç bir ırka ve dine imtiyaz tanınamaktadır. ırkçılık ve ümmetçilik kanun dışıdır. Bir Doğulu aydınımızın belirttiği gibi, «Türkiye Devleti, Atatürkün çizdiği millî misak hudutları içinde yaşayan kurtuluş savaşımızı yapmış olan, bu yurda bağlı, bu yurdun kalkınmasına, ilerlemesine gönül vermiş ve bu yurdun insanlarını seven herkesin devletidir. Türkiye hepimizindir... Bu yurt, hepimizin yurdudur».

Gerçekten, çağdaş millet, kader

birliği yapmış, birbirlerini seven ve bir arada yaşamak isteyen insanların milletidir. Bu millet içinde, çeşitli etnik grupların bulunması, millet bütünlüğüne engel teşkil etmez. Atatürk milliyetçiliği ve Anayasamız, bu çağdaş millet görüşü üzerine kuruludur.

Bu çerçeve içinde bir Doğu meselemiz olduğunu kabul etmeliyiz ve Doğudan yeni yeni gelmeye başlayan seslere kulak vermeliyiz. Bir Doğulu sosyalist şunları söylüyor: «Sosyalizmin millet görüşünde din, dil, ırk, etnik özellikler kurucu unsurları değildir. Bu ayrımlar millet hayatına bir renklilik verdiği, kültürüne zenginlik sağladığı için yok edilmesi değil, aksine yaşatılması gereken unsurlardır. Çeşitli ırklar, etnik gruplar birbirlerinin diline, dinine, kültürüne, etnik özelliklerine saygı göstererek birbirlerini yemeden, yok etmeden, yanyana, beraberce, kardeşçe yaşayabilirler».

Bir ırkın, etnik grubun ve sahip olduğu kültür değerlerinin eritilmesi sosyalizmin temel felsefesine aykırıdır. Eritilmeyi bırakın, bu kültür değerlerinin ve etnik özelliklerin yaşaması ve gelişmesi için gerekli fırsat ve imkânların sağlanmaması, kendi haline bırakılması bile sosyalist düşünce ile bağdaşmayan bir durumdur.

Sosyalist bir düzende hiç kimse rengi, dini, dili, ırkı, kültürü ayrı olduğu için istismar edilmeyecek, üstelik kişiliğine bağlı bu özellikleri geliştirmesi için kendisine fırsat ve imkân verilecektir».

Sosyalistler olarak, sanıyoruz ki, bu önemli mesele üzerinde düşünme zamanı gelmiştir.

Doğan Avcıoğlu

BARİŞ YOLUNDA BÜYÜK BİR ADIM ATILDI!

Geride bıraktığımız natta Başkan Johnson, gazetelerimizin önemsemediği büyük bir haberi açıkladı. Beyaz Saray'ın Teksas'taki bürosundan verilen beyanatta Johnson, «Barışa doğru önemli bir adım atıldı» diyordu. Uzun bir barışçı amaçlarla kullanılması için, Birleşmiş Milletlerde yürütülen çalışmalarda Sovyetler Birliği ve ABD, tam bir anlaşmaya varmışlardı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen anlaşma, Ocak ayı içinde Moskova, Washington ve Londrada imzalanacaktır. Böylece uzayın, ufak dünyamıza ölüm yağdıran bir cehennem haline getirilmesi tehlikesi önlenmiş olacaktır.

Yıllar boyudur Moskova ve Washington arasında, uzayın fethi konusunda korkunç bir ölüm yarışı sürdürülmekteydi. Bilginler, aya ilk füze yerleştiren ülkenin dünya imparatorluğunu ilan edebileceğini ileri sürmek teydiler. Anlaşma, bu büyük kâbusu ortadan kaldırmaktadır. Başkan Johnson, bu anlaşmanın atmosferde, uzayda ve su altında nükleer denemeleri yasaklayan 1963 anlaşmasından beri, «silâh kontrolünde en önemli gelişme» olduğunu açıklamıştır. Vietnam Harbi-ne rağmen, Sovyetlerin böyle bir anlaşmaya yanaşması, milletlerarası politik gelişmeler bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır.

17 maddelik anlaşmanın temel hükümleri şunlardır:

• Her millet, uzayı kullanmakta ve araştırılmalarına girişmekte özgür olacaktır.

• Ay ve öteki yıldızlar, münhasıran barışçı amaçlarla kullanılacaktır.

• Ayda ve öteki yıldızlarda askerî üsler, tesisler kurulması yasaktır. Uzayda nükleer silâh denemeleri ve askerî manevralar da yasaklanmıştır. Askerî personel, ancak barışçı amaçlarla uzayda geziler yapabilir.

• Barışçı amaçlarla kullanıldığını kontrol amacıyla, aydaki bütün istasyonlar açık tutulacaktır.

Uzayın, insanlığın mezarı olmaktan kurtarılması yolundaki bu çabalar, geleceğe ümit bakmamızı sağlayan önemli bir adımdır. Tabii ki, uzay anlaşmasıyla dünya barışı sağlanmış olmaktan çok uzaktır. Uzay anlaşmasına rağmen, silâhlanma yarışı son bulmuş olmaktan çok uzaktır. Sovyetler, füzelerini etkisinden korumak için bir antibaleistik füze sistemi kurmaya başlamışlardır. ABD, 40 milyar dolara malolacağı hesap edilen bu sisteme yönelmek üzeredir. Kısaca, taraflar, füzelere tam koruma sağlaması şüpheli olan bir sisteme milyarlar yatırma yolundadırlar. Sonra da füze savunma sistemini delip geçecek yeni

füze imalatına girişeceklerdir. Silâhlanma fâsıt dairesi, kurulabilmiş değildir. Amerika Birleşik Devletleri, Vietnam'da ve yeryüzünün çeşitli köşelerinde, bir dünya harbine yol açabilecek tehlikeli maceraların peşindedir. Uslerin ve askerî pakların muhafazasından ve güçlenmesinden yanadır. Nitekim bu haftanın ortasında Pariste toplanan NATO Dışişleri ve Savunma Bakanları, içinde Almanyanın önemli bir rol oynayacağı belirtilen bir nükleer plân lama grubu kurulması yolunda çalışmışlardır. Fransa, Lüksemburg ve İzlanda gibi ülkelerin katılmayı reddettiği komite, Batı Almanya nükleer plânlamada daha geniş söz hakkı verme amacını gütmektedir. Sovyetler ise, Almanyanın nükleer silâh işine uzaktan yakından karıştırılmasına siddetle karşıdır.

Ozellikle Almanyanın nükleer silâh ara sahip olmasını engellemeyi amaç eden «Nükleer Silâhların yayılmasını önleme Anlaşması» çalışmalarının iyi yolda olduğunu bir ABD sözcüğü açıklamıştır. Bu da barış açısından önemli bir gelişme sayılabilir.

Dean Rusk, Pariste Atlantik Pak tı müttefiklerinden Vietnam savaşında ABD'ye daha fazla yardımcı olmalarını isteyeceğini açıklamıştır. Rusk, hiç bir NATO ülkesinin Vietnam'a yardım konusunu ısrarla NATO ya getirmektedir. Ne var ki NATO artık eski NATO değildir. Bu toplantıda 14'lük ve 15'lik iki NATO Bakanlar Konseyi teşkil zorunda kalınması, milletlerarası plânda önemli değişiklikler belirten eğilimli bir örnektir. Fransanın da katıldığı NATO'nun en yüksek organı 15 üyeli Bakanlar Konseyi, artık yalnızca politik istişarelerin yapıldığı önemsiz bir organ hâline gelmiştir. Nükleer strateji, maliye ve kuvvetler plânlama gibi esas konular, adına Savunma Plânlama Komitesi denilen 14'ler konseyince yürütülecektir.

Orak-Çekiçli bayraklarla, NATO'nun en büyük hasmı Kossigin'i ağırlayan Pariste, hemen sonra NATO Bakanlar Konseyinin toplanması da, NATO'nun durumunu gösteren düşündürücü bir örnektir. NATO, Sovyet tehdidini karşı kurulmuştur, ama Sovyet tehdidine karşı artık Avrupada inanan yoktur. NATO, ABD'nin zoruyla sun'ı olarak yaşatılan bir örgüttür. Oyle görünür ki, dünya barışı için yalnızca ABD'nin büyük bir tehdit teşkil ettiği inancı Avrupada gittikçe güç kazandığı bir dönemde NATO, Washington'un çabalarına rağmen, gittikçe çözülecektir. Uzay anlaşması, bloklar arası çözülmeyi hızlandıracak büyük bir adımdır.

Ulaştırma Bakanı ve özel teşebbüsçülük!

Başında bulunduğu teşebbüsleri kâra geçirmekle görevli Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk'ün Deniz Nakliyat Şirketi için söylediği sözler hatırlardır: «Dört gemisi olan bir armatör, yılda devlete üç dört milyon lira vergi ödüyor. 32 gemisi olan Deniz Nakliyatı zarardan kurtarmanın mümkün olmadığını armatörlerle yaptığımız son toplantıda tesbit ettik. Özel teşebbüsün katılmasını sağlayacak yeni bir kanun teklifi hazırlanıyor. Bu durumda mevcut işletmenin yılda 30 milyon lira vergi ödemesi ve yüzde 15 temettü vermesi sağlanacaktır.»

Bay Bakan, devlet işletmesiyle rakip durumda bulunan ve onu yağma etmeye çalışan armatörlere danışıyor ve onlarla birlikte karar alıyor! Halbuki Bay Bakan, armatörlere başvurmadan önce, Deniz Nakliyatın bazı dürüst yöneticilerine başvurmuştu, şirket zarardan kurtarmanın çok daha basit yolları bulunduğunu görecekti. Nitekim, bu yollardan birini Tercüman gazetesinde Ahmet Kabaklı göstermektedir:

(Önce, Deniz Nakliyat, kurulduğu günden beri zarar etmekte miydi? Yoksa bu korkunç zarar, 1960 tan sonraki cahilce kararların ve kötü idarenin bir sonucu mudur? İstatistikler gösteriyor ki, Şirket 1960 sonuna kadar her yıl gittikçe artan büyük kârlar sağlamıştı 1961'den sonra ise sürekli zarar etmeye koyulmuştur. İşte rakamlar:

1950 (altı ay)	3.409.695 TL. Kâr
1956	10.146.251 « «
1957	14.918.439 « «
1958	16.218.936 « «
1959	28.381.457 « «
1960	34.486.808 « «

Böylece 34 buçuk milyona kadar yükselen kâr, 1961'de 10 milyon 676 bin liraya düşmüş. 1962'de ise müthiş zarar, 45 milyon 497 bin lira ile rekor seviyeye ulaşmıştır. Daha önceki yıllarda zararın tedricen azaldığı görülür:

1963'te	11.39.780 TL. Zarar
1964'te	90.939 « «
1965'te	2.881.366 « «

Denizciliğe ilgisi olan herkes bu zararın sebeplerini anlar. Biz halk efkârına açıklayalım:

1961 yılına kadar, Deniz Nakliyat, Devletin «Bayrak himayesi (basit olarak) bir devletin, ithalât ve ihracatında kendi gemilerine öncelik tanınması demektir. Nitekim bir çok devletler, denizlerde serbest rekabet prensibini bir yana iterek açık veya gizli bayrak himayesi yaparlar. Sözcüleri Amerika, ihracatının yüzde ellisini, kendi bayrağını taşıyan gemilerle nakleler. Fransızlar, ithal ve ihracat mallarının tümünü kendi gemileriyle taşırlar. İsrail, bütün ticaretinde CIF (yani alıcı limana teslim) mal satmak FOB (satıcı limanından teslim suretiyle) mal almak kâidesini yürütmektedir. Pakistan, Mısır, açtıkları açığa himaye sistemini uygular.

1961'e kadar Bayrak himayesi bizde de uygulandığı için yüksek navlunlu ithal malları FOB olarak teslim alınıyor ve yurda Türk gemileriyle getiriliyordu. Ancak o limana uğrayacak gemimiz bulunmadığı zamanlara mahsus olmak üzere, yabancı gemilere nakliyat dövizini ödeniyordu. Deniz Nakliyat, bu durumu iş yaptığı armatör topluluklarına kabul ettirmişti.

Fakat, yabancı armatörler, sürekli baskı yaparak, «Konferanslara kabul ettirilmiş

olan, Türk Devletinin Türk Bayrağını himayesi usulünü kaldırmaya çalıştılar. 1960'ta işten anlayanlar işbaşından uzaklaştırılınca, muratlarına erdiler. İstediklerini kabul etmeyecek bilgisizler buldular.

6 Haziran 1961 tarihli (Türk parasının kıymetini koruma hakkında 14 sayılı karara müteallik 70 sayılı) tebliğin 2. «libere kalemler» maddesi ile Türk deniz nakliyatçılığını öldürecek şu feci hüküm çıktı:

«İthalâtçılar CIF veya CF esasına göre ithal talebinde bulunmakta serbesttirler. FOB ithalâtta malların yabancı bayraklarla taşınması halinde lüzumlu döviz Merkez Bankasına tahsis olunur.»

Bayrak himayesinden vazgeçmek anlamı taşıyan bu gereksiz müsaade, deniz ticaret filomuz en büyük darbeyi indiren bir kapitülasyona benziyordu.

İlk sonuç 45 buçuk milyon lira ziyandı.)

Deniz Nakliyatın belini büken başka bir derd, sermaye yetersizliği yüzünden yüklenildiği ağır borçtur. Şirket, Hükümet lütfedip de sermayesini arttırmak zahmetine katlanmadığı için, borca gemi satın almakta ve bu yüzden her yıl milyonlarca lira faiz ödemek zorunda kalmaktadır.

Buna rağmen, bu alanda tek ciddi teşebbüs Deniz Nakliyatıdır. Armatörlerin böbürlenmelerine rağmen, sadece Deniz Nakliyat 15 modern gemiye sahiptir. Armatörlerin modern gemi adedi dörttür. Bu sebeple, armatörlerimiz, yıllardır devlet şirketinin gemilerini devletin sağlayacağı kredilerle, yani bir külfete girmeksiniz, satın almak için çaba göstermektedirler. Ulaş-

tırma Bakanının özel teşebbüs ile ortaklık formülünün altında da, herhalde şirketin modern gemilerini armatörlere hediye etme hesabı yatmaktadır.

Ayrıca sayın armatörlerimiz, hükümetin sağlayacağı avantajlarla, gemi ithal etme çabası içindedirler. Halbuki Devlet Plânlama Teşkilâtı, işin başından beri, «kendi tersanelerimizde kendi gemimizi yapalım» tezini haklı olarak savunmaktadır.

Bu görüşler, geçen hafta, Ulaştırma Şurası toplantısında bir defa daha çatışmıştır. Petrol boru hattı inşaatı ile kârları bir hayli artacak olan ve süper-tanker ithaline müsaade edilmesiyile yetinmeyen ünlü armatör Hayri Baran, toplantıda ithalât tezini savunmuştur: «Yurdumuzda bugünkü şartlar içinde, yeteri ve modern gemi yapmak zordur. Gemi ithali serbest bırakılmamalıdır.»

Armatörler, Teknik Üniversite Profesörü Kemal Kafaoğlu'nun şahsında bir de ünvanlı temsilci bulmuşlardır. Sayın Profesör, «Armatörlere gemi alma hakkı tanımalı ve kredi verilmesi» buyurmuştur. Bu teze, Plânlama Temsilcisi Mahir Barutçu, siddetle karşı çıkmıştır: «Tersanelerimiz, Türkiye'nin ihtiyacı için gerekli gemileri yapabilecek kapasitededir. Yurdumuzda gemi inşaatını baltalayacak ithalata hiç bir zaman müsaade edilmemek gerekir.»

Tersanelerimizin gemi yapamadığı söyleniyor. Tersanelerimiz, gemi yapabilecek kapasitededir. Yapamıyanlar varsa, tersaneler, bunu başaranlara devredilmelidir.

Yeter kapasite olduğu için, tersanelerde gemi yapımı gelişecektir. OECD Türkiye'nin gemi yapmaktan vazgeçmesini istemiyor. Fakat Türkiye bundan vazgeçmeyecektir.»

Yabancı gemi imalatçılarının görüşünü temsil eden OECD ile aynı paralelde konuşan çok vatanperver armatör, ithalâta karşı çıkan Plânlama uzmanına ates püskürmüştür. Moda deyimle, onları «masabaş» hayalperesliği ile suçlamıştır: «Masa başında dünya denizlerinde gemi gezdiren armatörlerin hesapları bir olmaz. Gemi ithaline mutlaka izin verilmelidir.» Bu sözler «dünya denizlerinde gemi gezdiren armatörlerin çıkarları ile milli çıkarlar uzlaşmaz» diye yorumlanırsa gerçeğe daha uygun düşecektir. Milli çıkarlar, milli bir gemi inşaat sanayinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun için gerekli yatırımlar yapılmıştır. Durum bu iken, ithalât, tersanelere yatırılan milli serveti ve milli gemi sanayiini

«Horoz» Dâvası !...

Şair Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Yön'de de yayınlanan «Horoz» şiiri dolayısıyla açılan dâvanın duruşmasına Ağırceza Mahkemesinde 23 Aralık 1966 Cuma günü devam edilecek. Şiiri yayınladığı için YÖN sorumlu müdürü Doğan Avcıoğlu hakkında açılan takibat ise devam etmektedir. Dağlarca davasının geçen hafta yapılan ilk duruşmasında bilirkişi raporları okunmuş ve Prof. Sulhi Dönmez'in şiirde komünizm propagandası yapıldığının iddia edilemeyeceğini ileri sürdüğü ve «Horoz»un komünist ihtilâllerinin değil, Fransız Büyük İhtilâlinin sembolü olabileceğini belirttiği görüldü. Bu birinci bilirkişi raporuna rağmen, Savcının şiiri incelediği ikinci bir bilirkişi heyetinin iki üyesinin şiirde suç unsuru bulamadıkları, an-

cak üçüncü bilirkişi Prof. Ali Nihat Tarlan'ın şiirde suç olduğu kanısına vardığı, okunan raporlardan anlaşıldı.

Ağırceza mahkemesi Başkanı, dosyada bulunan şiiri okumasını isteyince, Fazıl Hüsnü Dağlarca hâkim önünde şiirini şöyle okudu:

Erken öten güzel horoz,

Öt, sürüp giden gecede bir daha.

İnlesin sessizlik,

Korku girsün yüreğine karanlıkta çalanları.

Öt ki kara dağlar allana,

Yiğitlerim amacına yollana.

Uyanmak, gelecek üstüne çekilen bir bıçak gibi ışı ışı,

Yeniden başlamak bir bilince, bir doğruya, bir savaşa yeniden.

Atları, koyunları, kazmaları, kürekleri uyandırmak,

Güneş üzere önermek kurtuluşu.

Öt ki kara dağlar allana,

Gökyüzü, yeryüzü sallana.

Erken öten horozun başı kesilirmiş,

Bitmez tükenmez ki başın kesile kesile.

Her çağda, her yüzyılda, her gün,

Senin altın sesindir gefiren ışığımızı.

Öt ki kara dağlar allana,

Aç eller tok tarlalara çullana.

baltalamak, hattâ öldürmek. Ama dünya denizlerinde gemi geçiren armatörlerin, millî sanayi ne umuruna? Onlar yalnız ve yalnız, ucuz ve çabuk gemi elde etmek ve gerektiğinde gemileri kolayca elden çıkarabilmek çabasındadırlar.

Genç Ulaştırma Bakanı, armatörlerden akıl almadan önce, armatör oyunlarını lütfen biraz öğrenmelidir.

Şûra'da ikinci gün de bu konu tartışılmış ve Plâncılar görüşlerini anlatmışlardır: «Bir yandan ithalat devam ederken, gemi inşa sanayinin geliştiği, dünyanın hiç bir yerinde görülmemiştir... Bir tersane projesi ile Konsorsiyuma giderseniz, size menfi cevap verecektir Türkiye'de yabancılar, böyle bir sanayinin gelişmesini hiç bir zaman istemezler. Denizcilik Bankası, Camialtı Tersanesi projesi ile Konsorsiyuma gittiği zaman, müzakerelerde Konsorsiyumun bu konuda kredi veremeyeceği anlaşılmıştır.»

Bu konuda, armatörlerin şüpheli tutumu üzerine, nihayet Bakan da basit bir gerçeği dile getirmek zorunda kaldı: «Yabancı devletler, bizde herhangi bir sanayi alanında, gelişmeyi istemez. Çünkü tatlı bir pazarını kaybetmiş olur.» Ne var ki, en ucuz çıkarlar için dahi bir kısım devlet teşebbüsleri yöneticilerinin yabancılarla âlet olduğunu delege Şahin Coşkun açıkladı: «Denizcilik Bankasına ithalat yapmak kolay geliyor. Zira bazı kimselere seyahat imkânı çıkıyor. Bu kadar peşpaye gayelerle ithalat yapıyorlar.»

YÖN, gelecek sayısında, Mümtaz Soysal'ın bir incelemesiyle deniz ulaştırması alanında dönen dolapları ve devlet içinde görev alan sorumluların nasıl devlet aleyhinde çalıştıklarını ortaya koyacaktır.

AP VE İKTİSADİ DURUM!

AP grup toplantısında Prof. Aydın Yalçın, iktisadi durumun «kritik» bir noktaya geldiği hususunda, Demirel'in hiç hoşuna gitmeyen bir açıklama yaptı. Prof. Yalçın, uzmanlarca bilinen ve YÖN'de Doğan Avcıoğlu'nun «İhtilâl Ekonomisi» adlı başyazısında ele alınan tehlikeli ekonomik durumu rakamlarla ortaya koydu ve Çağlayangil'in Amerika'dan yaptığı münazam ekonomik yardım talebinin reddedildiğini belirtti.

İşin ilgi çekici yönü, inkâr edilmez gerçekleri, Demirel'in Menderes'i hatırlatan demagojik delillerle çürütmeye kalkışması oldu. Demirel'in «Halkın iştirak gücü yükseliyor, ithalatı kısamamız, tüketimi kısamamız» gibi sözlerini Menderes yüzlerce kez tekrarlamıştı. Yalnız bu sözler göre yürütülen politika tam bir iflasla sonuçlanmıştır. Demirel'in sözleri, aynı tehlikenin bugün de ciddiyetle mevcut olduğunu göstermektedir.

Başbakanın konuşmaları!

Başbakan General Salan'lı ihtilâl lâfları eden ve bütün sosyalistleri komünistlikle suçlayan nutuklardan sonra, YTP Milletvekili Ali Karahan'ın konuyu bir genel görüşme önergesiyle Meclise getirmesi üzerine, Demirel adına Refet Sezgin, isl tathya, bağlayan bir konuşma yaptı: Başbakanın lâfları tek cümle olarak değil, bütünü ile ele alınınca Anayasanın savunulmasından ibaretti! TİP'in de alınması için bir sebep yoktu. Mesru partilere iktidar yolu açıldı. Başbakan, komünizm aleyhine lâflar söylemişti. TİP'in buna kızmasının anlamı var mıydı? Hükümet, aşırı cereyanlar hakkında alınacak tedbirleri tesbit etmişti, bunları pek yakında Meclise getirecekti. Sonra unutmamak gerekti: AP hem Rus, hem de Amerikan emperyalizmine karşıydı! Amerikan emperyalizmine karşı bir AP... Dilin kemiği yoktur ki...

Meclis çalışmıyor!

AP bir noktada haklıdır: Anayasanın 89. maddesi gerçekten suistimal edilmekte ve Meclis çalışmaları, kanunu yapma görevi ihmalolunarak, sonu gelmez gevezeliklerle geçmektedir. Yok Elmalı meselesiymiş, yok zabıt tahrifatıymış, yok Demirel'in konuşmalarıymış, bunların her biri gensoru ve genel görüşme konusu yapıldığı taktirde, Meclis, bol bol konuşmaktan başka bir iş yapmayacaktır.

Menderes döneminde Meclis denetlenmesini sifira indiren davranışa bir tepki olarak konulan 89. madde, gruplar bir sorumluluk duygusu içinde kullandıkları taktirde, yararlı biçimde işleyebileceklerdir. Zira istenilirse bu maddeye dayanarak, Seçim Kanunu değişikliği zorlamasında görüldüğü gibi, bir milletvekilinin bir sürü gensoru önergesi vererek Meclisi yıllarca oyalaması mümkündür. Bu derece geniş özgürlük, herhalde büyük sorumluluklarla kullanılmalıdır. Gruplar, bu konuda bir «Cenâtilmen anlaşması»na varmalı ve ancak memleketin hayatı çıkarları ile ilgili önemli sorunları, gensoru veya genel görüşme konusu yapmalıdırlar.

Grant'ın konuşması

Geride bıraktığımız Pazar günü bir birifing düzenleyen AID Başkanı Grant, 17 yıllık Amerikan yardımının başarısızlığını kabul etti ve bu arada bir müjde verdi. Formosa ve Yunanistanda başarı sağlayan yardım, Türkiye'de, 1950 başlarındaki sıkıntılı ekonomik durum, alınan dış yardımların uygunsuz şartları ve daha sonra bundan ötürü ortaya çıkan enflasyon dolayısıyla başarısız kalmıştı. Ama Amerikan Hükümetinin kesif diplomatik faaliyeti sonunda Konsorsiyum yardımları 1963'te istenen oranda gelmeye başlamıştı. Özel teşebbüs yatırımlarından Grant çok memnundu. Sonra turizme 1972 yılına kadar 1 milyar 600 milyon lira yatırıldığı taktirde, bu yıldan sonra turizm altın yumurtlayan tavuk hâline gelecek ve her yıl 1 milyar 440 milyon lira sağlayacaktır. Böylece, kalkınan, geç de olsa yoluna gireceğinden AID, 1975 yılında Türkiyeden ayrılacaktır. Grant, «AID Teskilatı 1975 yılında bütün mensuplarıyla Türkiyeden gidecektir. Aksi halde, Türkiye kalkınma hamlesinde başarı kazanmış sayılamaz» müjdesini veriyordu.

Bu arada ciddi olması gereken büyük bir gazete, Grant'ın sözlerine dayanarak «Gübre hesabını AID yapmadı» diye başlık atıyordu. Grant'a göre, Türkiyenin sun'î gübre ihtiyacının plânlamasında Amerikalılar çalışmışlardı, ama bunu Devlet Plânlama he-

AID Başkanı Grant Müjde verdi!..

sabına yapmışlardı. Hazırlanan rapordan AID, ancak bir ay önce haberdar olmuştu! AID'nin sağladığı Amerikalı uzmanlar, DPT hesabına çalışmaları için, Mr. Grant'tan bile çalışmalarını gizli tutmuşlardı! Bu aşırı diplomatik lâfların altında yatan acı gerçek ise şudur: AID'nin baskısı ve AID uzmanlarının çabalarıyla, çok tatlı bir iş olan sun'î gübre imalatı, yabancı petrol şirketleri hesabına plânlanmıştır. Halbuki Millî Petro—Kimya sanayii, sun'î gübre işine talipti ve projelerini hazırlamıştı. Gazetecilerimiz, bu gibi Millî konularda çok daha hassas olmalıdırlar.

Yeni İş Kanunu ve Özel Teşebbüs!

Geçen hafta Odalar Birliğinde, İşverenler Konfederasyonu ve Esnaf Dernekleri Konfederasyonu temsilcileri ile 30'a yakın AP milletvekilinin katıldığı ilgi çekici bir toplantı yapıldı. Konu, yeni iş kanunu idi ve işverenler «Yüzde 99'una karşı olduklarını» söyledikleri İş Kanununu reddetmelerini AP milletvekillerinden istemekteydiler. İşverenler, milletvekillerine «Mesele bir oy meselesi ise, ağırbaşlıca kabul etmelisiniz» diyorlardı. İddialarına göre, onlar, 4 milyona yakın işvereni temsil etmekteydiler, sayıları işçilerden fazlaydı!

İşverenlerin en büyük itirazı, «Tek işçi çalıştırılan yerlerde İş Kanunu kapsamına alınmasıydı.» «Okuma yazma bilmeyen milyona yakın işveren var. Bu hüküm işlemez» diyorlardı. Bu hüküm yüzünden, sanayi iş kolunda çok sayıda işyerinin kapanacağını ve sermayenin daha kapkaç alanlara kaçacağını, işsizlik olacağını ileri sürüyorlardı. İşverenler, ayrıca Çalışma Müfettişlerinin işyerlerini kolayca kapatabilme yetkisine karşı ateş püskürüyorlardı. Ne var ki sayılarının, işçi sayısını da kat kat aşarak 4 milyona ulaştığını iddia eden işverenlerimiz, bu konuda şimdiye kadar uyumuşlardı. Nitekim toplantıdaki AP milletvekilleri, sayın temsilciler «Atılan Üsküdarı geçti! Niye konuyu bütün incelikleriyle bize zamanında iletmediniz?» cevabını verdiler.

Barış gönüllüleri ve imam!

Barış Gönüllülerinin bir kısmı köylerde dindarlık taslayarak ve din adamları ile iyi ilişkiler kurarak kendilerini köylülere sevdirmeyi başarmaktadırlar. Ama bazıları, din adamları ile iyi geçinme yolunda aldıkları sarıh talimata rağmen, işleri karıştırmaktadırlar. Bunun son örneği Bursa'nın Baraklı köyünde bulunan Larry Jaseph ve eşidir. Larry, köy imamı Mehmet Karakaya'nın geri ka-falı olduğu ve hastalıklarının

iyileşmesi için kadınların göğüs ve karınlarına yazı yazdığını, bir beyanatla gazetelere duyurmuştu. Beyanat üzerine, köylü galeyana gelmiş ve Barış Gönüllülerini köye sokmayı reddetmiştir. Araya Kaymakam Ergüden Gelgeç girmiş ve Amerikalıları yanına alarak köye gitmiştir. Kaymakamın ısrarı ile, köylüler Barış Gönüllüleri ile barışmışlardır. Ne var ki barışma, geçek bir barışma olmaması, gece köylüler Barış Gönüllülerinin oturduğu evi tas yağmurla tutmuşlardır.

Neye uğradıklarını şaşırarak Barış Gönüllüleri, jandarmadan yardım istemişler ve jandarma refakatinde Keleş'e gitmişler ve durumu Savcılığa bildirmişlerdir. Kaymakam ve Savcı köye giderek tahkikata başlamışlardır. Baraklı köylüleri, «Bizim hakkımızda iftira eden ve birbucuk yıldan beri bize zarardan başka faydası dokunmayan Amerika'lıları istemiyoruz» demektedirler. Olaydan sonra, esasen Barış Gönüllülerinin köyde barınmalarına imkân yoktur. Ama bir süre önce AID Başkanı uçağa yetişecek diye bir ziyafeti yanında bıraktıran ve bu yüzden CHP Milletvekillerinin protestolarına uğrayan Bursa Valisi, Amerikalıların durumunu kurtarmak için, köylülerden önce davranarak Bursa gazetelerine bir tazvin göndermiştir: «Barış Gönüllüleri, köyden kendi arzularıyla ayrılmak istemişlerdir. Köylülerle aralarında nâhoş hâdise yoktur.»

Amerikansever gayretkeş yöneticilerimizin de cabalarıyla, bu tip traji-komik olaylara daha çok rastlayacağımız anlaşılmaktadır. Bu tip fiyatların artması üzerine, geçenlerde Barış Gönüllüleri de bir «otokritik» toplantısı düzenlemişlerdi. Toplantıda kızlar erkekleri, erkekler kızları suçlamışlardı: — Siz erkekler, köy kahvelerinde cene calmakla vakit geçiriyorsunuz. İş yapmıyorsunuz.

— Peki ya siz kızlar? Köy sokaklarında mini etekleriniz le kırılmaktan başka ne iş yapıyorsunuz?

Başka bir Barış Gönüllüsü ise, ortadan konuşarak, «Bir çok arkadaşımız, Türkiyeye ne yapacaklarını tam olarak bilmeden geliyor» demmiştir.

Otokritik toplantısını Barış Gönüllülerinin şefi, şu direktife sonuca bağlamıştır:

«Dikkat edin, beni dinleyin: Köylerde en büyük şahsiyet cami imamıdır. Muvaffak olmanız için imamlara çok iyi münasebet kuracaksınız. Ufak hediyelerle imama kendi nizi sevdireceksiniz. Onun yolunda yürüyecek ve ondan sonra köylüyü eğiteceksiniz.»

Larry, bu direktife aykırı hareket ederek iyi bir Barış Gönüllüsü olmadığını ispatlamıştır.

Ünlü «Yüzde besici» Gülbeykyan'ın da ortak olduğu Irak Petrol Kumpanyası (I.P.C.)'nin müzakereleri boş yere uzatması üzerine Suriye Hükümeti, şirketin Suriyedeki taşınır, taşınmaz mallarına ve banka hesaplarına el koydu.

IPC, Irak petrolünü iki Pipe-Line ile Suriyeden Akdenize akıtmaktadır. Suriye bu işten yılda 39 milyon dolar «Royalty» sağlamaktadır. Anlaşmaya göre, Pipe-Line'in sağladığı tasarruf, şirket ve Suriye Hükümeti arasında yarı yarıya paylaşılacaktır. Ne

var ki Suriye, şirketin yanlış muhasebe tuttuğunu ve bu sâ-yede Suriyeye ancak yüzde 25 hisse verdiğini tesbit etmiştir. Şirketten, hissesinin bir kat atılmasını ve geçmiş yıllarda eksik ödenen 120 milyon doların verilmesini istemiştir. Şirket «Hayır» deyince, Suriye, mallara el koymakta tereddüt etmemiştir.

Şimdi kudretli milletlerarası kumpanya ile henüz sağlam bir halk desteğinden yoksun Suriye Hükümeti arasında bir kuvvet denemesi başlamıştır. Washington, olayı çok yakından izlediği ve meseleye mesgul olduğunu açıklamıştır. IPC, Irakta üretimi durdurmak ya da petrolü Basra Körfezi yoluyla taşımak tehdidini savunmaktadır. Yalnız Basra Körfezinden petrol nakli, yeni bir Pipe-Line'in kurulmasını gerektiren yıllarca sürecek bir iştir. Üretimini durdurulmasına ise, herhalde Irak karşı gelecektir. Ama IPC nin kolayca teslim olacağı da sanılmamalıdır. Zira teslimiyetin bütün Orta Doğu'da yeni yeni taleplere yol açacağından endiseldir. Bu sebeple, Suriyeye bir ders vermek istemektedir. Ne var ki İran Konsorsiyumu, Şahın taleplerine geniş ölçüde boyun eğmek zorunda kalmıştır. IPC ve Suriye

arasında da işin tathya bağlanması imkânsız değildir.

Bütün bu olaylardan bizim alacağımız ders, petrol şirketlerinin, ancak kuvvete dayanarak yola getirilebileceğidir. Halbuki bu konuda son derece yumuşak davranmaktayız.

SKD Konferansı

Sosyalist Kültür Derneğinin Yenisehir Sümer Sokak No. 16/8'deki merkezinde 17 Aralık 1966 Cumartesi günü saat 15'te Dr. Reşat Tiftiz «Yeni Yugoslav Reformları» konusunda bir konuşma yapacaktır.

TÜRK PETROLÜNÜ KİMLER YÖNETİYOR?

Istanbul'da, Şişli'den Büyükdereye giden yolun üzerinde, Squip ilaç fabrikasının yanında tek katlı ve kübik bir bina görürsünüz. Yeni fakat terkedilmiş... Önünde de küçük bir satış kulübeciği var... Binanın üzerinde «Grapette» yazar. Bir zamanlar burada Amerikan menşeli bir gazoz yapılırdı, önündeki satış kulübesinde de satılırdı. Kısa süre sonra kapandı ve terkedildi. Niçin açılmıştı? Neden kapandı? Binanın temelinde saklı duran gerçek şu:

Bir akıllı adam, Eminsulara ikramiyelerinin dağıtıldığı sırada, aralarına karıştırıyor ve formülü Amerika'dan getirilen Grapette adlı meyve suyu imâl etmek üzere bir anonim şirket kurmayı teklif ediyor. Kısa sürede bazı vatandaşlarla yüze yakın Eminsular mensubundan beşer, onar bin lira toplayarak anonim şirketi kuruyor, kendisi de şirkete ortak, aynı zamanda müdür oluyor. Topladığı paranın büyük bir kısmını, iki yıllık ihtiyacı karşılayacak şekilde, Amerika'dan getirdiği esansa yatırıyor. Geri kalan parayı da şimdiki metruk binanın üzerine kurulduğu arsaya gömüyor. Plâna göre binanın oturduğu arsa yeşil saha... Üzerine birkaç katlı fabrika yapılması için alındığı halde, ancak bugünkü tek katlı kübik yapıya izin çıkıyor ve böylece büyük bir para toprağa gömülmüş oluyor. İlk yarım milyon olan sermaye, sonradan bir milyona yükseltiliyor. Fakat tamamı Amerikan esansıyle, arsaya yatırılmaya elde avuçta döner sermaye kalmıyor. Böylece bankaların kapıları çalınıyor; büyük faizlerle kredi alınıyor; meyve suyu piyasaya çıkıyor; fakat tutunmuyor... Ağır faiz, şirkete baskısı altına alıyor ve altı ay bile geçmeden şirket iflâsla karşı karşıya geliyor...

Çoğu Eminsular mensubu olan yüze yakın ortak, koydukları sermayeyi kaptırmanın ve kaybetmenin üzüntüsü içinde, sağa sola başvuruyorlar, fakat hiç bir sonuç alamıyorlar. Söylendiğine göre ortaklığın akıllı müdürü olan genç adam, kendi payını da başkasına devrederek parasını kurtarıyor. Fakat diğer ortakların parası deve olup gidiyor.

Mahkemeler, dâvalar, hâcizler... Gerisi malûm...

E... diyeceksiniz? Bunca emekli subay, bütün ömürlerini verdikleri ordudan ayrılırken aldıkları ahnteri karşılığı ikramiyelerini kaptırdıkları halde ne yapıyorlar acaba? Onları böyle bir maceraya sürükleyen, kurduğu milyonluk ortaklığı altı ay içinde iflâsa götüren bu genç adama mahkeme hiç bir şey yapmıyor mu? Kimse sorgu, sual sormuyor mu? Niçin bütün sermayeyi esansa yatırdın? Niçin yeşil saha olan arsaya parayı gömdün? Neden ağır faizlerin altına girdin demiyor mu? Bu memlekette namuslu insanların parasını toplayıp batırmanın bir müeyyidesi yok mudur? Böyle bir insan kanunların karşısında elini kolunu sallayarak serbestçe gezer mi? Kimse bu adama bir şey demez mi?

Ve soracaksınız şüphesiz... Peki şimdi bu adam nerede? Ne oldu? Ne iş yapıyor? Adı ne bu büyük (?) müteşebbisin.

Ha.. Onu söyleyelim: Bu bir milyonluk sermayeyi altı ayda kediye yükleten büyük müteşebbisin adı Turgut Gülez'dir. Grapette ortaklığında bir milyonu batırdıktan sonra, gösterdiği bu başarı dolayısıyla, Süleyman Demirel tarafından, beş yüz milyon sermayeli Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Genel Müdürlüğüne getirilmiştir ve halen de bu görevde bulunmaktadır. Türkiye'nin en önemli davası olan petrol meselesini şimdi bu adam yönetmektedir. Son günlerde üçyüz milyona mal olan petrol boru hattının yarı payını özel teşebbüse satmak isteyen görüşün savunmasını da işte bu Turgut Gülez yapmaktadır.

Biliyorum, şu anda hırstan sizi ateş

Ufak bir ithalât oyunu daha!

Bir sürü yolsuzluklara yol açan bedelsiz ithalât dalaverelerinin işte bir yeni örneği daha: Avrupada çalışan bir işçi, elindeki permiyi, vekâlet vererek, doları yüz kuruştan satmaktadır. Makina getiren açık gözler, bu permileri doları 150 kuruştan toplamakta dir. Sonra o işçinin adına, bir

yolunu bulup, İşçi Sigortalarından «dokuma işçisidir» diye bir belge alınmaktadır. Daha sonra Merkez Bankasına başvurularak, güya işçi, mesleği ile ilgili bir makina getiriyormuş gibi, permi, dokuma permissine çevrilmektedir. Artık ithalât yolu açılmıştır. Açık gözler, Avrupa'ya gidip eski dokuma makinalarını 1800 Marktan toplamaktadırlar.

İşin gerisini, makinalar Sirkeci Gümrüğüne gelince, komisyoncular çözmektedir. Böylece bir dokuma makinası 10 bin liraya malolmaktadır. Yurt içi satış ise 48 bin liradır! Ne var ki, bu alanda esasen aşırı kapasite vardır. Yeni makinalar, bu alanda işsizliğin artmasına, fason türeti ile kumaş dokuyanların ya işsiz kalmasına, ya da se-

basmağa başlamıştır. Serinlemek için Grapette içer misiniz?...

(Selahattin Hakkı Esatoğlu — ULUS)

★

Türkiye Petrol ve Kimya Sanayii İşçileri sendikasının, Enerji Bakanı İbrahim Deriner'i istifaya davet eden açıklamaları, bugün memleketimizde oynanan oyunların, sadece küçük bir örneğidir.

Sendika, Deriner'in Enerji Bakanlığına geldiği günden bu yana milli müesseseleri kösteklemek için elinden geldiğini belirtmekte ve buna bir kaç örnek göstermektedir. Örnekler şunlardır:

«1 — Liberasyon listesinde olduğu halde JPI akaryakıtının Petrol Ofisi tarafından ithaline müsaade etmemiştir.

2 — Bilindiği gibi hükümet yılbaşından itibaren Türk Hava Yollarının Akaryakıt ikmalini Petrol Ofisinin yapmasına karar vermiştir. Hükümetin bu kararı gereğince, Türk Hava Yollarının akaryakıt ikmalinde kullanılacak 10 âdet tankerin alınması için gerekli döviz tahsisini 5 ay gibi bir zaman salladıktan sonra yapmıştır

Yılbaşında Türk Hava Yollarının ikmaline, bu geçikme sebebiyle başlanılmayacağına muhakkak nazarıyla bakılmaktadır. Bu geçikmeden Petrol Ofisi senede 6 milyon kâr kaybetmekte ve Mobil ise 6 milyon kazanmaktadır.

3 — % 27 indirimli ham petrolün 1967 yılında da İpraş Rafinerisinde işlenmesine mani olmuştur.

Bakan bu hareketiyle petrol ofisinin 14 milyon kâr etmesini önlemiştir. Bu kâr direkt olarak Milli Savunmanın kasasına girecek bir kârdır. Bu durumda Milli Savunmanın kasasında yabancı şirketlere 14 milyon kazandırmakla, millete hizmeti nasıl bağdaştırmaktadır?»

Doğrusu bu sualler karşısında ne cevap verileceği, çok merak konusudur. Bu kadar ağır bir suçlama şimdiye pek görülmemiştir. Ham petrol, Kıbrıs'a yapılan müdahale sırasında yabancı şirketlerin jet tayarelerimize benzin vermemeleri karşısında, Milli Savunmanın ihtiyacı için % 27 daha ucuza Libya'dan satın alınmış ve jet tayarelerinin yakıt ihtiyacı için İpraş Rafinerisinde işlenerek stok olarak kullanılacaktı. Eski idareciler zamanında Caltex şirketi, bunu İpraş Rafinerisinin işlemesine engel olamamışlardı. Çünkü mukavele başka şirketlerden daha ucuza petrol alınmayacağı ve bu petrolün rafineride işlenmeyeceğini beyan etmiyordu. Caltex çar na çar sustu ve seçimden hemen sonra % 27 indirimli satın alınan petrolün satın alınmasında vaz geçilmesi için tazyiklerde bulundu ve ucuza petrol satan şirketle yapılan mukavelenin bozulması için Deriner ve Turgut Gülez bir takım teşebbüslerde bulundular. Buradan, bir netice alınama yince, şimdi anlaşıyor ki Caltex şirketinin gönlünü etmek için alınan petrolün işlenmesine Deriner engel olmuş. Bir ülke düşünününüz ki Bakan, devleti aleyhine daha pahalı petrol almak için ucuz alınan petrol sözleşmesini bozmağa çalışıyor. Bu olmayınca, büyük hissesi devlete ait bir rafineride devletin ucuza aldığı petrolü, yabancı şirketleri memnun etmek için işletiyor. Buna ilâve edecek bir tek satırını yok. Buna ne ad verilir

Deriner'in davranışı eski zamanlarda muhasara edilen bir kalenin kapısının, içeriden birinin geceleyin gizlice muhasaracılara açmasından ne farkı var? AP topluluğunca bunu onaylayacağını kim iddia edebilir? Kim AP, ye bunun için oy verildiğini savunabilir? Bir memleket böyle çürür. Bu suçların hiç sorulmayacağını sanmakta, bir avunmaktır Tabii, bunların hesabını Meclislerde ve grupta verecektir. Bu memleketin hiç mi sahibi yok sanılıyor?

(Fikret Ekinci — ULUS)

falet ücretleriyle tüccar hesabına çalışmaya rıza göstermesine yol açmaktadır.

Seçim Kanunu değişikliği

Başbakan Demirel ile İnönü'nün son görüşmelerinde ele alınan konulardan biri de Seçim Kanunu değişikliği meselesi olmuştur. İnönü, bu konuda acele edilmemesini Başbakanın istemiştir. İnönü, meselenin bir bilim komisyonu inceletilmesinden yana dır. Sadece nisbi temsil üzerinde durmakta ve aday yoklamalarında ve seçimlerde denen para oyunlarını önleyecek tedbirler alınmasını arzu etmektedir. Eğer bilim komisyonu, meselâ Milli Bakiye usulünü sakıncalı görürse, ana muhalefet partisinin buna itirazı olmayacaktır.

Bu konuşmadan sonra, AP'nin seçim uzmanı Saadettin Bilgiç, Milliyet gazetesinde yayınladığı bir yazıda, yeni bir seçim sistemi teklifi ortaya attı. Teklifin esasları şöyledir:

— Seçim sistemi, büyük partilerin yararına işlediği bilinen d'Hont nisbi temsil sistemi olmalıdır.

— Birleşik oy pusulası usulü, muhafaza edilmelidir.

— Ön seçimler kaldırılmalı ve parlamento üyelerini partiler değil, partiye oy ve renler seçmelidir.

Bu teklife göre, birleşik oy pusulasında partilerin bütün adaylarının isimleri yer alacaktır. Seçmen oy verirken, önce partiye oy verecek, sonra da seçilmesini istediği adayları işaretleyecektir.

Kimlerin kazandığını hesaplarken, önce partilerin aldığı oylara göre, her partinin kaç koltuk kazandığı hesaplanacaktır. Partilerin kazandıkları koltuklar, aldıkları tercih işaretiyle çokluğuna göre, adayları arasında paylaştırılacaktır.

Bilgiç böylece, ön seçimlerin ortaya çıkardığı bir sürü sakıncanın önleneceğini ileri sürmektedir: «Partilerin fazla adayları, asıl seçimin sonuna kadar kazanıp kazanmadıklarını bilmiyecekleri için küsüp parti aleyhine çalışmayacaklardır. Başka partiye transfer olamayacaklardır. Vatanşarardan, önce partileri lehine oy kullanılmamasını isteyeceklerdir. Kendi propagandalarını toplu vatandaşın karşısında yapacakları için delegelele vababildikleri gibi aday arkadaşlarını da kötüleyemiyceklerdir. Hele ön seçimle de kullanıldığı iddia edilen para bu sistemde, hiç kimse tarafından kullanılmayacaktır»

İlk bakışta karışık ve külfetli görünen Bilgiç'in sistemi, eğer gerçekten uygulanma şansına sahipse, nisbi temsili getirdiği bol paralı yoklama oyunlarını ve parti içi aday kavgalarını önleyecek nitelikte görünmektedir. Bu konuda, seçim uzmanları, fikirlerini enine boyuna açıklamadan bir kanaata varmak güçtür. Yalnız, Bilgiç'in teklifi bundan ibaret değildir. AP'nin yetkili seçim uzmanı bir yandan yoklama oyunlarını önlemeye çalışırken, öte yandan küçük partilere parlamento yolunu kapama çabasıdadır. Zira Milli Bakiyeyi kaldırıp d'Hont sistemini getirmektedir. Nitekim Bilgiç, bu amacını açıkça belirtmektedir. Sistem:

«— Parti enflasyonunu önleyecek.

— Legal komünist ve sosyalist partilerin doğmasına imkân vermeyecek. (AP liderlerinin bilinen terim nolojisine göre, kastedilen TİP ve CKMP'dir).

— Bölge partililiği yapılmasına mani olacaktır.

— Maceraperestlerin parti kurmasına engel olacaktır.

Bilgiç'in belirttiği bu ufak partileri engelleme teklifine, tekliften kendi hesabına kârlı çıkacak olan ana muhalefet partisi katılacak mıdır?

Bilemiyoruz. Yalnız ana muhalefet partisinin ileri sürdüğü bilim komisyonu, kurulduğu takdirde, AP'nin seçim uzmanının teklifine yakın bir görüşü benimseyebilir. Bu durumda öyle anlaşılacaktır ki, ana muhalefet partisi, kendi eseri olan «Milli Bakiye» usulünden, «Bilim karşısında boynumuz kıldan ince» gerekçesiyle vazgeçebilecektir.

Halen Almanya'da da koalisyonda birleşen iki büyük parti, ufak iki partiyi -Liberaler ve Neonaziler- tasfiye edecek bir seçim kanunu yapılırsa fikrinde birleşmişlerdir. Hitler'in iktidarını nisbi temsili hazırladığı yolundaki Hermens'in ünlü tezini hatırlatan Prof. M. Duverger, Almanya için, iki parti dışındaki öteki partileri tasfiye eden İngiliz tipi tek turlu çoğunluk sistemini tavsiye etmektedir.

Elmalı işi Meclis'te!

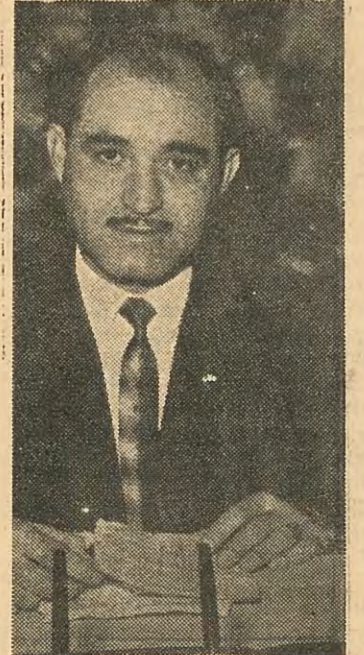
Elmalı işi geçen hafta Mecliste şaşırı iddialara yol açtı. Gazetelerimizde pek az yer alan bu iddialar üzerinde biraz durmak yerinde olacaktır: «Mukaddesatçı ve milliyetçi» denen oyların peşinde bulunan CKMP'li Mehmet Altınsoy, Elmalı'nın görevden alınması ve Başbakanın tutumu konusunda bir genosuru önergesi vermiştir. Altınsoy, aynı zamanda eski Diyanet İşleri Başkanı Gerçekler'e savaş açan, diyanet işleri ile görevli ve Elmalı hayranı eski Devlet Bakanındır.

Önerge üzerine konuşan Bakan Refet Sezgin, Elmalı konusunda lığı çekici iddialarda bulundu. Sezgin, «Diyanet İşleri Teskilatını ele geçirme gayretlerinin bulunduğunu, farkına varılarak bunun önlenildiğini» ileri sürmüştür. Bakana göre «Memleketi Kurtarma Gayreti» adlı bir din heyeti kurulmuştur. Bu heyet bazı bölgeleri gezerek «memleket aleyhinde çalışmalar» yapmıştır. Bu faaliyet dolayısıyla görevinden alınan bir yetkilili, Elmalı, emri tebliğ etmeyerek görevinde tutulmuştur. Bu konuda, halen soruşturma yürütülmektedir.

Bir müftünün «kürtçülük» propagandası yaptığı ve Barzani ile ilişkisi bulunduğunu yolumdaki bir iddia Bakana duyurulmuştur. Bakan, soruşturma açtırmıştır. Yalnız, görülmüştür ki, Elmalı, bu soruşturmayı Bakana çok geç intikal ettirmiştir.

Elmalı, Tunus ziyareti konusunda Bakanın talimatını dinlemeyi reddetmiş ve «Bana Bakan ne karışır, ben Diyanet İşleri Başkanım» demiştir.

Bakan Sezgin, «Din üstünde sulta kurmakla suçladığı Mehmet Altınsoy hakkında da bazı açıklamalar yapmıştır: Altınsoy, Bakanlığı sırasında Diyanet İşlerine arzuladığı kişileri yerleştiremeyin

Mehmet Altınsoy
Elmalı davacısı!..

DOGUDA EŞKİYALIK!

Siirt'in Erub ilçesi Cöl köyü öğretmeni ile Ekmekçiler köyü öğretmenleri öğretmen okulu yeni bitirmişler. Göreve de yeni başlamışlar. Başlamışlar ama, şaşırıp kalmışlar.

Cöl köyü halkı eşkiya korkusundan göç etmektedir. Dolayısıyla okula öğrenci gelmemekte. Ekmekçiler köyünde de göç oluyorsa da, köy halkının yarısından çoğu köyde. Ne ki burada da okul yıkılmak üzere. Kapı, pencere, sıra, tavan, taban kalmamış.

Ne yapsın bu iki köyün öğretmenleri? Ekmekçiler köyü öğretmeni Cöl köyüne geliyor, arkadaşına okulunun durumunu anlatmak üzere. Cöl köyünde gördüğüne şaşırıp kalıyor. Cöplüleri pılırtısını katırlarına, eşeklerine yükleyip yükleyip gidiyorlarken öğretmeni de okul önünde oturmuş, gidenlere şaşkın şaşkın bakarken buluyor.

İkisi de şaşkın. Birbirlerine bakıyorlar. Üzgün, şaşırmış gözlerle birbirine bakıyorlar. Yalnızlık akıyor ikisinin de her yanından. Diyorlar ki: «Gidelim Siirt'e, durumu millî eğitim müdürlüğe anlatalım.»

Hazırlıyorlar... Yol uzun yolda şarkı, türkü, haber dinleyerek, sıkılmadan, yorgunluğunu az duyarak yolu daha kolay tüketiriz belki düşüncesiyle çanta radyolarını da alıyorlar... Ve yürüyorlar...

Öğretmen okulundan, köylerden, sıkıntılarında sözcüklerle yürürlerken, bir ses: «Tepinmeyin!» diyor. Duruyorlar. Gene aynı ses: «eller havaya!» diyor. Öğretmenler ellerini kaldırıyorlar. «Öylece dönün!» buyruğu üzerine dönüyorlar. Ve tabanca, mazeretli, göksü dizi fişekli asker urbalı birini görüyorlar. Gördükleri bu adam «Yaklaşın şu taşın arkasına!» der. Yaklaşırlar. Uzatılmıyalm, öğretmenlerin ceplerinde neler varsa çıkarır. «Radyoyu da, ceplerinizden çıkanları da yere bırakın!» der. Öğretmenler buyruğu yerine getirirler. Bu kez eşkiya, «ilerki gediği aşancaya kadar arkınıza bakmayacaksınız! Bakarsanız başınızdan yersiniz kurşun!» der.

Öğretmenler gediği aşancaya değin başlarını çevirmeden yürürler. O gedikten sonra daha birçok gedikler aşarlar, dönemeçler dönerler... Sağdaki uçuruma, bu derin vadiden bozulan akan Botan'a bakarlar, gene de geri bakmazlar. Aradan çok zaman geçer yürürlerken, ve neden sonra konuşabilirler. Dert bir iken iki oldu derler. Az giderler uz giderler, Botan barajına gelirler. Köhne kayığa, köylülerle katırlarla birlikte kucak kucaka binerler. Siirt yakasına geçerler. Kayık parasını dönüştü vereceklerini söylerler. Gene yaya olarak aç ve yorgun yollarına devam ederler. Akşam karanlığında Siirt'e gelirler. Kendilerini otele atarlar. Açlar, cepte para yok. En sonunda oteliye durumu anlatarak elli lira borç para alırlar.

İkinci gün il katına çıkıp durumu bildirirler. İlgililer, bir müfrez asker ile birlikte soruşturmayı yapmak üzere beni ve bir arkadaşımı görevlendirirler.

Olay yerine öğretmenleri ayrı ayrı getirdik. Öğretmenlerin durumlarından olayın gerçek olduğunu zaten anladım. Bir bunlar da değil soyunlar. Bu yörede nice nice köylüler soyuldu, öldürüldü. biliyoruz da. Fakat zabıta, kılı kırk yararcasına dinledi, iz aradı, iki öğretmeni ayrı ayrı dinledi, ince eledi sık dokudu ve en sonunda olayın doğruluğuna inandı. Tutulması gereken tutanaklar tutuldu, imzalar atıldı. Biz olay yerinde iken de karanlık çöktü.

İki öğretmen, iki müfretis, müfrez ve kumandan zifiri karanlıkta yola devam ettik. Kimimiz katırlı, kimimiz yaya... Diğer kalka, terleye yola gece yarısı Cöl köyüne geldik. Tek tek evlerin kapısını vurduk. En sonunda bir evin kapısı açıldı. Girdik içeri. Ev sahibi ağlamaya başladı. «Köy halkı hep gitti, dört ev kaldık. Biz de göçeceğiz. Korkuyoruz. Eşkiya baskını, soygun, öldürme... artık buraya geldi.» diye boğazını gösterdi. Can-mal güvenliklerinin kalmadığını söyledi. Varını yoğunu yedirmek için çabaladı. Sabaha karşı idi, erler camide, biz evde yatık, biraz olsun uyuyabilmek için.

Bu gibi tipler eskimiş idare usulleri ile otoriter bir yönetim uygulamak isteyen ve bu otoriter yönetimin içinde ken di dünya görüşünü, bir doktrin halinde bütün ruhlara, idraklere, bütün davranışlarına zorlamak isteyen özel ve resmi kuruluşların gözünde mahkumdur.

Makal'ın uğradığı, böyle bir mahkûmiyetin fiilen ceptirilmesinden ibarettir. Yoksa bir hukuk devletinin, delillere dayanan ve Anayasa ile Millî Eğitimin, genel esasları dışına çıkmışlığını tesbit eden bir düzensizliğin görülüp kendisine idari işlem tatbiki bahis konusu değildir.»

«Mahmut Makal gibi aydın tipler, Millî Eğitimin esasları içi, Atatürk ilkeleri içi, bir entellektüel görevi görürler. Nitekim Türk Öğretmenleri genellikle böyledir. - Bundan dolayı da zecre uğrarlar, horra uçarlar. Çünkü Makal'ın ki gibi görev görenler Türkiye'yi Anayasacı, ve Atatürk çü völdan uyandırmak istemektedirler. Oysa ki (idare) ye hâkim olanlar Türkiye'yi bir durgunluk bir uyumsuzluk ortamında disiplin yolu ile idare etmek isterler, çırpınışları da bundandır.»

Makal gibi öğretmenlere gelen tazvük bundan doğmaktadır. Ama bir hukuk devleti-

Sabahleyin tek tek evleri kontrol ettik. Gerçekten dört ev kalmıştı kırkbeş evlik köyden.

Okula baktım. Geçen yıl yapılmıştı. Yepyeni okul. Öylece duruyordu. Öğrenci olmadığı için kapalı kalacaktı artık. Taa ki köylüler dönünceye değin. Karakol yapılırsa belki beş on ev geri dönebilirmiş.

Şakır şakır yağın yağmur altında Ekmekçiler köyüne hareket ettik. Askerler daha iyi yürüdüğü için uzaklaştılar. Gök gürüyor, şimşek çakıyor, bardaktan boşanırcasına denen cinsinden yağmur yağıyor. Göz gözü görmüyor. Derken Ekmekçiler köyünün onbeş evlik bir mezarına geldik. Evlerde kimseler yok. Evlerin önünde harmanlar yığılı kalmış. Tarlalarda ekinler biçilememiş. Ve bu mezra halkı da sonradan öğrendik ki, bir kısmı eşkiya olmuş, bir kısmı göç etmiş.

İlklerime kad.. islandım denir ya, bizde öyle oluncaya değin islandığımız için bir işime tuttu. Dışlarımız vuruyor birbirine.

Geçen yıl eğitmenin oturduğu evi buldum. Geçtik içine. Bir ateş yaktık. Açız, yiyecek yok. Biraz ekin getirdik, ufaladık, tanelerini yemeye başladık. Bir yandan da yirmi yıllık eğitmeni düşünüyorum. Yirmi yıl devlet hizmetinden sonra, görevini bırakarak, kentten birinin varoşlarında ömrünün sonunu bekliyor olmalı. Hem de oğlunu da eşkiya ettikten sonra.

Uzun etmeyelim. Isındık. Üzerimizi kuruttuk. Buğday tanelerini yedik ve sonra yolcu yolunda gerek diyerek yolumuza devam ettik. Siirt'ten ayrıldıktan sonrak ikinci gece. Ekmekçiler köyüne geldik. Sabahleyin okula gittik. Öğretmenin söylediği gibi yalnız duvarlar ve çatı kalmış.

Düşünün baylar! bayanlar! Bu köy halkı yirmi yıl önce elbirliğiyle, incecik ile bu iki derslikli okulunu yapmış. Çocuklarını göndermişler, okumuşlar. Bugün bu köyden yirmiden fazla insan eşkiya olmuş. Çoğu da okur-yazar. Ve bu okulda okumuşlar. Yirmi yıl önce gevkle okulunu yapan ve okuyan köylü, bugün okul deyince buruk buruk gülüyor. «Biz okuduk ne olduk?» diyorlar. «Yüzelli evli köyün kırk elli evi can korkusu ile göç etti. Yirmi kadarmız eşkiya oldu. Bizler de bugün öldürüleceğiz diye bekliyoruz. Vurulanlarımız, boğazlananlarımız oldu. Oluyor. Ekinlerimiz tarlalarda kaldı. Bizler evlerden çıkmıyoruz korkudan. Malarımıza çocuklarımız bakıyor. Çocuklarımızı okula gönderemiyoruz. Artık okulun, okumanın ne gereği kaldı. Zaten okul denecek hal de kalmadı.» diyorlar. Okulun bu hale gelmesinde sorumlu arıyoruz, bulamıyoruz. Eğitmen kaçmış. Muhtar istifa etmiş. Üyelerden göçenler olmuş. Bekçi ve kalan köy kurul üyeleri de istifa etmişler. Yeni gelen öğretmen de istifa edeceğini söylüyor. Yani köy yönetimi kalmamış.

Köylülerden biri önüme atıldı ve şunları söyledi: «Bu köyün adı Binevre. Şimdilerde Ekmekçiler diye değiştirmişler. Köy adı değiştirmekten başka bir şey beceremiyenler siz deyin ki, Binevre'nin adı Ekmekçiler değil, Ekmeksizler olsun. Yiyecek ekmeğimiz kalmadı. Ekinler tarlalarda kaldı. Olanca unumuzu da eşkiyalara ve jandarmalara yediyoruz. Birgün eşkiya müfrezesi, ikinci gün jandarma müfrezesi geliyor. Bir kovalama gidiyor. İki eşkiya çetesi var, biri bizi koruyor. Korudukları için de bakmaya mecburuz onlara... Öldük artık! Keser kemige dayandı. Siz bizi doğru anlatın büyükelere!» dedi ve byonuma sarılarak hüüngür hüüngür ağlamaya başladı.

Eyy! büyük bösböyük samılan adamlar, halin halî işte budur. Duyduk duymadık demeyin. Halk ölüm kalmı ortasında. Halk varını yoğunu silaha verip, imamıyla, eğitmeniyle, muhtarıyla birlikte dağlara çıkmakta, dağlara çıkarılmakta. Nöbet beklemekte. Nedenler apaçıktır, sorun söyleyelim. Gelin görün...

Behzat Ay

ce, kararnamele imzalamayı reddederek bir cins boykota girişmiştir. Altınsoy, 1.5 milyon dolarlık silah mübayaası ve Birleşmiş Milletlere gidecek Türk heyetinin teşkil ile ilgili kararnamele imzalamaktan kaçınmıştır.

«Türkiyeyi Kurtarma Ekipleri» kurduğu, Sivas, Erzurum ve Erzincan'da kongreler düzenlediği bir Bakan tarafından ileri sürülen Elmalının savunmasına, öne geç gelmiştir. Bu yüzden Başkan Ahmet Bilgin, Altınsoy'a söz vermedi reddetmiş, Altınsoy'u «Bu ne biçim başkanlık tarzındakî itirazlarına da «Senin gibi milletvekiline böyle başkan çok bile» cevabını vermiştir.

Önergenin görüşülmesi sırasında, CHP, iktidarın Elmalı tutumunu desteklemiştir. TİP ise, Elmalı konusunda farklı düşünmemekle beraber, başka nedenlerle, önergeyi olumlu karşılamıştır. TİP sözcüsü, bunun gerekçesini şöyle açıklamıştır: «Nurcuğun ya bancı devletler tarafından finanse edildiği iddia edilmektedir. Hükümet bundan haberdar mıdır? Yasaklanan bu dini akımdan sanık olarak mahkemeye ve cezaevine düşenlerin ailelerine para yardımını yapıldığı ileri sürülmektedir. Doğru mudur? Bu paralar nerelerden geliyor. Bazı din adamlarının cami avlularında AP lehine propaganda yaptığı iddiası mevcuttur. Bu, gerçek midir? İşte bütün bunların ortaya çıkması için görüşme açılmalıdır.»

TİP, CKMP önergesine açık ca cephe alarak nürculuk ve din istismarcılığı konularını ayrı bir önergeyle Meclise getirseydi, bir takım yanlış anlamaları önleyerek, daha isabetli hareket etmiş olacaktı. Elmalı konusunda CKMP ile aynı paraleldeymiş gibi bir itiba yaratmak, herhalde yanlış bir davranıştır.

Mahmut Makal

Olayı

«Bizim Köy» ile köy gerçeğini Türk ve dünya kamuoyuna duyuran yazar öğretmen Mahmut Makal, önce Adana'ya sürüldü, şimdi de Bakanlık emrine alındı. Bir «Bizim Köy» yazarı, totaliter hükümetin de dahî ömrünün sonuna kadar baş tâci edilir. Kültür düşmanlarının elinde ise, mesleğinden ve işinden edilmektedir.

Usülen Danıştay'a başvuran Makal, olay hakkında şunları söylemektedir: «Bakanlıkta yıllardır bekleyen 10 dosyama vardı. Bunlar zaman zaman yazdığım yazıların soruşturması ile ilgili dosyalardı. Birkaçını bundan 10 ay önce bir tevbih cezası vermek için kullandılar. Geriye kalan altı dosyayı da Bakanlık emrine almak için kullandılar. Bütün mesele, iş Lafontaine'in Kurt ile Kuzu masasına bağlamak. Müdürler Komisyonundaki lis tede çok isim vardı.

Başımıza gelenler, ancak Türkiye'de ve iler tutar yerli kalmamış bir düzende olabilecek işlemlerdir. Olumlu işler yapmaya güçleri kalmayınca, en sorumlu yerlerde oturanlarımız, böyle kolay işlere başvuruyorlar. Çukurova'da görev yaptığım bir yıl içinde hakkında çeşitli soruşturmalar yapıldığı halde bana hiç bir şey sorulmamıştır.»

Makal, bir gün önce de gazetecilere şunları söylüyordu: «Hikâye uzundur, biz kısa keselim. Adamlarla, tam yirmi yıldır savaşıyoruz. Bütün dâvâ, sekiz asırdır birbirine sırt dönmüş olan devlet ile halk arasında, halkın içinde ve halktan vana oluşumuzun yadrganmasıdır.

Bütün okumuşları, maaş karşılığında satın alıp halka karşı kullanma zihniyeti ve alışkanlığı ayaktadır. Okuyan halk çocuklarının, özellikle öğretmenlerin, içinde halkın dâvalarına kim sahip çıkıyorsa, iktidar farkı olmaksızın,

Atatürk'ten sonra, ayıklanmasına devam edilmektedir. Benim Bakanlık emrine alınışım, bu zincirin bir halkasından ibarettir.»

Eğitim Bakanı ise, işi çok hafiften almaktadır: «Meslek le ilgili olmayan faaliyetlerde bulunan kimselere, eğer bu faaliyetleri kanun ve yönetmelik hükümlerini ihlâl edici mahiyette olursa, gerekli müeyyidenin uygulanmasından tabii bir şey olamaz. Bahsi geçen işlemin de bu mânâda kabul edilmesi gerekir. Bununla beraber, olay hakkında bir şey bilmiyorum.»

Kültür düşmanlarına hatırlatalım ki, en yüksek makamları işgal etseler bile, yarın kendilerinin adlarını hiç kimse hatırlamıyacaktır. Ama Mahmut Makal'lar yurtta ve dünyada saygı ile anılacaklardır. Onlar ise, hatırlansalar bile, ancak Mahmut Makal'a zulmeden kişiler diye hatırlanacaklardır.

Mahmut Makal
«Sonuna kadar!..»

Bu konuda Türkiye Öğretmenler Sendikası şu bildiriyi yayınlamıştır

«Atatürk'ün anma günlerinde Atatürk'ün Bursa nutkunu okudukları için Anamur'da 8 öğretmenin işine son veren ve Boğazlyanda bir öğretmeni sigaya çeken Millî Eğitim Bakanlığı, tam 10 Kasım günü, 20 yıldır Atatürk'çülük savaşı veren Mahmut Makal'ın da işine son vermiştir.»

Türkiye Öğretmenler Sendikası, Atatürk'çülüğü, halkçılığı, yani toplumsuluğa dış bileyen ve bu durumda Anayasa dışına düşen Millî Eğitim Bakanlığının yetkililerine, bütün bu işlemlerin hesabını sendikal biçimde soracaktır.

Millî Eğitim Bakanlığının yetkililerinin kıydığı öğretmen sayısı 5-10 değildir.

Anamurlu 8 öğretmenle Mahmut Makal'ın dışında kalan onca öğretmenden bazıları şunlardır:

Talip Apaydın, Hasan Kıya fet, Ali Koçak, Avni Aytan, Hasan Giriş, Tefvik Uğurlu, Fidan Girit, Ülker İnce, Kemal Eke, Mehmet Karaduman Murat Çalşkan, Mehmet Aydemir, Hüseyin Taban.

Türkiye Öğretmenler Sendikası, işine son verilen üyelerinin kesilen maaşlarını ödemekte, idari ve kazai merciler önünde haklarını aramaktadır. Mahmut Makal için de su günlerde Millî Eğitim Bakanlığının Danıştaya dâva edilecektir.

Türkiye Öğretmenler Sendikası, hele Anayasanın tasatamam uygulanması yönünde savaş veren üyelerini, imkânlarının son kuruşuna kadar desteklemeye kesinlikle kararlıdır.»

T.Ö.D.M.F. İkinci Başkanı Prof. Bahrî Savaş da, Mahmut Makal olayını şiddetle protesto etti: «Sayın Makal, bütün Türkiye halkının önünde, dünya entellektüel kamu oyu önünde çağdaş bir aydın tipidir.

BANKALAR KANUNUNU DEĞİŞTİRİLMELİDİR!

Kapitalist ekonomilerin üzerinde tizlikle durdukları «kredi sanayi» yani özel sermaye bankaları az gelişmiş toplumlarda fakir halk kütlesinin sömürülmesine yol açan kuruluşlar olarak çok kötü örnekler teşkil etmektedirler.

Yurdumuzda 1960 yılından sonra tasfiye haline geçen yedi özel sermaye bankasının acıklı durumu aydınların bu konu üzerinde ciddi olarak tartışmalarını gerektirdiğinden bu yazı serimizle Türkiye'de özel sermaye bankalarının işleyişleri hakkındaki düşüncelerimizi açıklamaya çalışacağız.

1 — KANUNUN YETERSİZ YÖNLERİ:

1958 yılında yayımlanan 7129 sayılı Bankalar Kanununun 7 senelik uygulaması sonunda ihtiyaçları karşılamadığı, yolsuzlukları önleyemediği ve fakir halk kütlesinin sömürülmesine mani olamadığı anlaşıldığından bu kanunun yeni ihtiyaçlara göre ve Anayasamızın «Sosyal Devlet» anlayışına uygun olarak yeniden tanzim edilmesi gerektiği kamsındayız.

Demokrat iktidarın enflasyona kaydığı ve pembe ufukları kara bulutların yavaş yavaş kaplamaya başladığı günlerde çıkan bu kanun bir çok bilim adamlarımızca fazla Devletçi ve kredi sanayisini rahatsız edecek mahiyette görülerek o tarihlere sert eleştiriler yapılmış ve özel sermaye bankalarının bu kanun yüzünden rahat nefes alamıyacakları ileri sürülmüştü. Halbuki yedi yıllık uygulama sonucunda yedi özel sermaye bankasının tasfiye haline geçmiş olması göstermiştir ki özel sermaye bankalarında yüksek ücretlerle müşavirlik yapan bazı bilim adamlarımız aldandırlar ve aksine bu kanunun bir çok kötü tabikati önleyemediği meydana çıkmıştır.

1960 devriminden sonra Bankaların sıkı bir mürakabeye tabi tutulmaları ile anlaşılmuştur ki aktif hesaplarda görülen bir yığın alacaklar ölü rakamlardan ibaret olup bunların ciddi şekilde takibine geçildiği anda borçlulardan bir çoğu iflâs etmekte ve banka idarecileri bu durumdan habersiz görülmektedirler. 27 Mayıs Devriminden altı ay sonra çıkarılan 153 sayılı kanunla büyük çöküntü önlenmek istemişse de, bu kanunla ihdas edilen binde yarım oranındaki özel fonlarla biriken paralar meydana çıkan büyük zararları karşılayamamış ve Merkez Bankası tasfiye haline geçen bankalara avans vermek suretiyle bunların tedricen tasfiyelerine yardım etmek zorunluğunda kalmıştır.

12/11/1966 tarihli Merkez Bankası Bültenindeki bilgilere göre bugüne kadar bu hesaptan 215.736.000 liralık ödeme yapılmış olup buna karşılık binde yarım oranındaki fonlarla biriken paralar beş yılda ancak 25 milyon liraya ulaşabilmiştir. Tasfiye haline geçen bankaların hâlen aktif hesaplarında görülen şüpheli alacakların adları konularak kesin zararlar hesabına alındıkları zaman meydana çıkacak açık miktarının 500 milyon lirayı geçeceği tahmin edildiğine göre, sadece bu yedi bankanın zararlarını karşılamak için birikmesi icabeden fonları 50 yıl daha beklememiz gerekecektir.

Bankalar kanunu tatbikatını bu kötü sonuca ulaştıran nedenleri araştırarak olursak akla gelen en önemli sebepleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

- 1 Bankaların kurdukları müessese ve iştiraklere tahsis ettikleri sermayelerin ve kredilerin kötüye kullanılması,
- 2 Bankalarca verilen teminat mektuplarının büyük yolsuzluklara sebep olması,
- 3 Büyük hissedarların hisum ve akrabalarına veya banka idarecilerinin yakınlarına çok yüksek miktarlarda krediler açılması,

Hilmi Özgen

4 Hazineye az vergi ödemek için masrafların kabartılması ve bunun için de bankanın hatırlı kişilere çok yüksek ücretler ödemesi,

5 Özel sermaye bankalarına Devletç: hazine aleyhine bazı yardımlar yapılması,

6 Yeminli bankalar murakiplarınca kredi muamelelerinin gereği kaçınılmaz kontrol edilememesi ve yazılı raporların değerlendirilmemesi,

Şimdi bu noktalar üzerinde durarak kısaca canlı örnekleriyle açıklamaya çalışacağız:

1 — Bankaların finanse ettikleri iştiraklere tahsis ettikleri sermayelerin ve açtıkları kredilerin kötüye kullanılması

Bankalar Kanununun 39. maddesinde:

«Bir bankanın kendi müessese veya iştiraklerinin hepsine birden açacağı kredilerin toplamı, bankanın ödenmiş sermaye ve ihtiyatları yekûnunun yüzde 20 sini geçemez» denilmektedir.

Öte yandan bankaların kendi müessese ve iştiraklerine tahsis edebilecekleri sermaye miktarı da 48. madde ile sınırlanarak:

«Bankaların iştiraklerine veya kendi kurdukları müessese ve ortaklıklara tahsis edebilecekleri sermayenin umumî yekûnu ödenmiş sermayeleri ile ihtiyatları toplamının yüzde 10'unu geçemez» denilmektedir. Bu iki hüküm özel bankaların bu yoldan yapacakları her türlü yolsuzluğu önlemekte ise de 48. maddenin 2. fıkrasındaki istisna hükmü bütün kapıları açarak kötü uygulamalara imkân sağlamıştır.

Filhakika, maddenin ikinci fıkrasında şöyle denilmektedir:

«Ancak memleketin iktisadi kalkınması için lüzumlu ve münhasıran sanayi, madenler, enerji, bayındırlık, nakliyat ve ihracat işleriyle uğraşan veya bu sahalara kredi açmak üzere kurulmuş iştirakler ve teşebbüsler bu hükümden istisna edilmiştir.»

Yurdumuzda kanunların uygulanmasında bütün sapmalar ve yolsuzluklar bu gibi istisna hükümlerinden ileri gelmekte olup, hangi özel etkilerle kanuna sokulduğu anlaşılabilen bu hükme ait hükümet gerekçesinde «... bankaların iştirakleri memleketimizin iktisadi kalkınmasında hayati önemi olan faaliyet alanlarına kanalize edilmek...» istendiği ileri sürerek sigortacılık işleri dahil bu istisnanın kapsamına alınmıştır.

Ancak kanunu inceleyen muvakaat encümen bu konuda direnerek «Bankacılık ve Sigortacılık» işleri istisnalar dışında bırakılmış ve sonradan Maliye Bakanlığının bu tebliği ile Turizm faaliyetleri de istisnalar arasında bulunan «sanayi» teriminin içine alınmıştır. Yurdumuzda her iktidar döneminin kirli hesapları incelenirken görülmüştür ki o devrin nüfuzlu kişileri kanunların aralık kapılarını zorlarken «Memleketin iktisadi kalkınması» gerekçesini ileri sürerek tazyiklerde bulunmuşlar ve bu yoldan şahıslarına ve çevrelerine büyük çıkarlar sağlamışlardır. İşte bu istisna hükümleridir ki bir çok özel bankaların kendi iştiraklerine bol bol sermaye tahsis etmeleri imkânını sağlamış ve bu yoldan kaçırılan paralar sonradan ana bankanın müşkül durumlara düşmesine ve hattâ tasfiye haline geçmesine sebep olmuştur.

En son örnek olarak gösterebileceğimiz Türkiye Kredi Bankası da bu istisna hükmünden faydalanarak kurduğu porselen sanayi teşebbüsüne büyük paralar tahsis etmiş ve bu kuruluşun zarar etmesi yüzünden aciz haline düş-

müştür.

Keza bankaların gayri menkul üzerine ticaret maksadiyle muamele yapmayacakları hakkındaki 50. madde hükmü de «iştiraklerin istigal mevzularına giren iş yeri, fabrika, imalâthane... gibi taşısız mallar edinebilecekleri...» şeklindeki bir istisna ile zorlanarak kredi yolsuzluğuna imkân sağlanmış ve Doğu Bank'ın büyük bir iş hanına paralarını bağlamış olması sonradan tasfiye haline geçmesinde etkili olmuştur.

2 — Teminat Mektupları Yolsuzlukları:

Bankalar Kanununun uygulanmasında en büyük yolsuzluklar mali durumları bozuk kişilere teminat mektupları vermek suretiyle cereyan etmiş olup özellikle devlete ve kamu iktisadi teşebbüslerine karşı taahhütlere girişen bir takım maceracı iş adamları bu imkândan faydalanılarak devleti ve bankaları büyük zararlara sokmuşlardır.

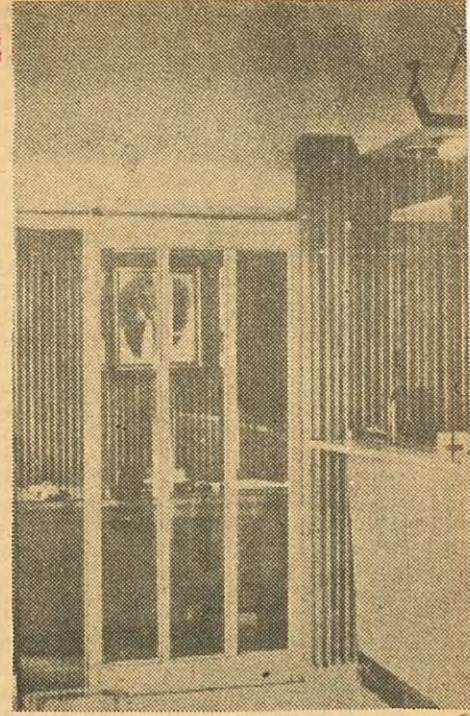
Bu muamelenin ceryanında o kadar ince hukuk oyunlarına girişilmiştir ki çok kere teminat mektubunu veren banka sonradan kendisini sorumluluktan kurtarmak için bile bile noksan işlemler yapmış ve bu noksanlığın farkına varmayan zavallı devlet memurlarını müşkül durumlara düşürmüştür. 27 Mayıs Devriminden önceki yıllarda hangi bankanın hangi şubesinin menfaat karşılığında teminat mektubu verdiği dalavereci iş adamları çevresinde gizli bir istihbarat gibi kulaktan kulağa fısıldanmış olup şahsen tanıdığımız bazı kişiler bir miktar para kaptırarak aldıkları bu teminat mektupları ile bankaları ve devlet dairelerini büyük zararlara sokmuşlardır. Sadece teminat mektuplarından dolayı bankaların uğradıkları zararlar 150-200 milyon lirayı geçmektedir ki devletin bu teminat mektuplarına güvenerek kötü niyetli müteahhitlere verdiği avanslardan dolayı uğranılan zararlar bu hesaba dahil değildir.

Bu işler neden böyle olmuştur? Bankalar Kanununda bu gibi yolsuzlukları önleyecek hükümler yok mudur? Kanunun 38. maddesinde bir şahsa verilecek en çok kredi, teminat mektubu ve kefalet miktarının Bankanın ödenmiş sermayesi ile ihtiyatları toplamının yüzde 10'unu geçmeyeceği gösterildiği halde bu maddenin istisnası kötü yürekliere açık bir kapı teşkil etmiş ve bu imkândan faydalanan dalavereci iş adamları büyük paralar kazanmışlardır.

Filhakika 38. maddenin 2. fıkrasındaki hizmetleriyle nakliyat ve ihracat işleri yapanların yüzde 25 oranına kadar bu kredilerden faydalanacakları ve hattâ Maliye Bakanlığının teklifiyle Bankalar Kurulunun bu nisbeti tekrar yüzde 25 oranında arttırmaya yetkili olduğu kabul edilmiştir. Bu şekildeki bir çok istisnalarla ana ilkelerinden ayrılan Bankalar Kanunu, hatırlı kişilerin ve politika kodomanlarının zorlamasıyla büsbütün çığırından çıkarak büyük yolsuzlukların yapılmasına imkân hazırlanmış ve bu yolsuzluklar o derece kitabına uydurulmuştur ki Yassıada duruşmalarında ve ondan sonraki takibat döneminde bu suçlulardan hiç biri hakkında ceza tatbiki mümkün olamamıştır.

Bundan başka teminat mektupları yolsuzlukları faiz hadlerinin de yükseltilmesine imkân vermiş olup bir çok bankalar kredi isteğinde bulunan ve durumları sıkışık olan bazı müşterilerine açtıkları kredilerin faiz oranlarını yükseltmek için kendilerine lüzumsuz olarak bir de teminat mektubu vererek onun da faizini almışlar ve bu suretle yüzde 10,5 oranını geçmemesi icabeden nizami faiz haddini yüzde 15-17 oranlarına yükseltmişlerdir.

Böyle bir duruma muamelâtını incelemekle görevli olduğumuz resmi bir bankada rastlayarak sebebinin sorduğu-

Bir bankanın i

muza bankanın sorumlu müdürü:

«Ne yapalım, biz fazla faiz alamadığımızdan eline bir kartvizit geçiren bankamızın kapısına dayanıyor. Piyasadaki gayri meşru rekabete dayanabilmek ve bu arada bankamız kâr sağlayabilmek için durumu şüpheli müşterilerimize bir de teminat mektubu hazırlıyorum ve bunu bankanın kasasında muhafaza ederek asıl senedin tahsilinde muameleden kaldırıyorum...» şeklinde itiraflarda bulunmuştur. Neyleyelim ki bu sayın müdür sonradan özel sektör bankalarına geçerek bu konudaki maharetini o alanda değerlendirmek istemişse de resmi bankada görevli iken verdiği teminat mektuplarından bazıları hakkında icrayı takibata geçildiğinden vaktiyle müdür bulunduğu banka şubesini yüzbinlerce liralık zarara duçar etmiştir.

Bugün delilleriyle ispat etmek imkânına malik olamadığımız ve fakat çok güvenilir kişilerden dinlediğimiz buna benzer bir sürü olay, teminat mektubu sisteminin açık kapılardan faydalanılarak nasıl zorlandığını bankaların ve devletin nasıl zarara sokulduğunu gösteren tipik örneklerdir.

3 — Büyük hissedarların akrabalarına veya banka idarecilerinin yakınlarına açılan karşılıksız krediler:

Bankalar Kanununun 41 ve 42. maddeleri banka idarecileriyle yönetim kurulu üyelerine kredi verilmesini yasaklayan bir hükmü kapsamakta ise de bunların yakın akrabalarına kredi verilmesini yasaklayan bir hüküm mevcut değildir. 42. maddede:

«Bir bankanın idare meclisi veya idare komitesi reis ve azaları hukuk usul ve muhakemeleri kanununun 245. maddesinde yazılı derecelerdeki akrabalarının kredi isteklerine ait müzakerelere katılmamazlar ve bu işler hakkında oy veremezler...» denilmekte ise de çok gü-lünç bir yasaklamayı ortaya koyan bu maddenin uygulanmasında bütün yolsuzluk kapıları açık bırakılmıştır.

Örneğin, beş kişilik yönetim kurulundan bir üye yakın akrabasının kredi isteğine ait toplantıya katılmayarak diğer dört arkadaşının kararıyla bu kredi verilecek ve ertesi gün öteki üyelere birinin akrabasına açılacak kredi diğer arkadaşların kararıyla gerçekleştirilecektir. Bu suretle komite içindeki ekonomik dayanışma ve kader birliği daha güçlü olarak sağlanmış olacak ve fakir halkın küçük tasarruflarından biriken paralar da eş dost arasında rahatça bölüşülecektir. Nitekim 27 Mayıs Devriminden sonra tasfiye haline geçen büyük bir bankanın hesaplarının incelenmesi sırasında görülmüştür ki banka idarecilerinin birinin sayın kayınbaba-sına karşılıksız olarak 12 milyon lira kredi açılmış ve bu yüzden banka müşkül duruma düşmüştür.

Kanun yapıcısı, bu kredinin konuşulduğu toplantıya damat beyin katılmasını yasaklayarak bütün yolsuzlukların önlenebileceğine inanmış görünmekte ise de kapitalist sistemde bu gibi göstermelik yasaklarla halkın aldatılması esas olduğuna göre bankalar kanununun hazırlanmasında rol oynayan dü-

İşlenmiş servisi

şüncenin, sistemin genel ilkelerine büyük bir sadakatle bağlı kaldığı anlaşılmaktadır.

4 — Hazineye az vergi ödemek için personel ve reklam masraflarının zümsüz olarak kabartılması:

Ünlü Fransız yazarı Jean Jirodoux der ki :

«Liberal ekonomilerde kişiler aralarında birleşerek banka kurmakta ve mevduat toplamakta özgürdürler. Fakir insanlar bu özgürlüğü kullanarak banka kuramıyorlarsa beceriksizliklerinden ve bunun sonucu olarak da fakir kalmalarından sorumludurlar». Çok güzel bir espriyi dile getiren bu anlayışa dayanarak iddia ediyoruz ki geri kalmış bir toplum olan yurdumuzda biraz açık göz, biraz işbilir ve biraz da varlıklı dostları bulunan kişilerin aralarında bir banka kurarak kısa zamanda zengin olmalarını için hiç bir sebep yoktur. Halkın mevduatını toplayabilmek için loteryacılık metodları ustalıklı kullanılırsa, köşe başlarında süslü vitrinlerle güzel banka şubeleri açılırsa, açılış töreninde bulunarak bir miktar para yatıran hatırlı kişilere altın saatler, gümüş sigara tabloları dağıtılsa ve bol viskili kokteyller düzenlenerek bu teşebbüs iyi reklam edilirse elbette başarıya ulaşacaklardır.

Çünkü bu gibi lüks masraflar bankanın kârlarından düşülerek hazineye ödenecek vergilerde azalmakta ve eğer çok talihsiz olaylar ve dostlar üzerinde batan paralar bankanın müşkül bir duruma düşmesine sebep olursa Merkez Bankasındaki avans hesabına dayanarak bir kenara çekilmek ve tedrici tasfiyeye gitmek yolu her zaman açık bulunmaktadır. Bu yüzden şimdiye kadar hiç bir banka idaresinin burnu kanamadığı gibi bir aspirin alacak kadar dahi başının ağrıdığı duyulmamıştır. Bir bankayı batıran becerikli idareciler sermaye çevreleri arasındaki mesleki dayanışma gereğince hemen bir başka bankada görevlendirilmekte ve batırdığı bankadaki kıymetli tecrübelerinden yeni bankanın da istifade etmesi imkânı sağlanmaktadır.

Bundan başka özel bankaların personel masrafları hakkında gerek vergi kanunlarından ve gerekse bankalar kanununda hiçbir hüküm bulunmadığına göre bu gibi becerikli kişilere 5 - 10 bin liranın üzerinde ücret vermemek için hiç bir sebep yoktur. Hele büyük hissedarların yakışıklı damatları ve belgeli oğulları bu bankalarda öyle dolgun maaşlar almaktadırlar ki zavallı devlet bankalarındaki küçük memurlar böyle bir müesseseye kapılanmak için can atmaktadırlar.

Halen özel sermaye bankalarının en büyüklerinden birinin genel müdürü olan zat bugün ayda 30 bin liranın üstünde gelir sağlarken bir zamanlar ülkücü bir Maliye Müfettişi olarak gittiği küçük bir ilçede yaptığı bir soruşturmayı bilmem hatırlayacaklar mı? Hasta çocuğunu il merkezindeki bir doktora tedavi ettirebilmek için devlet kasasından 30 lira çekerek bir daha yerine koyamayan 45 lira aylıklı zavallı veznedar için 50 sayfalık deşetli bir rapor hazırlamış ve

bu vatan haininin beş yıl süre ile hapsedilmesini istemişti. Şimdi başında bulunduğu bankadan hatırlı kişilere milyonlarca liralık krediler dağıtırken o zavallı veznedarı hatırlıyarak vicdan azabı duydular mı?

Bununla beraber özel bankaların eski politikacılara ve devlet düşkünlerine yüksek maaşlar bağlayarak el altında buldurmalarının bir faydası vardı ki herhangi bir siyasi parti kabine teşkilinde müşkülâta uğrayarak dışarıdan bakan aramaya mecbur kaldığı hallerde bu bakanların mâli müesseselerde bir süre staj görmeleri ve kapitalist ekonominin çapraşık kurallarına daha yatkın olmaları sağlanmış bulunmaktadır.

BANKALARIN KÂRLARI

Şimdi gelelim özel bankaların ödedikleri vergilerle personel masraflarına ve kâr durumlarına:

1965 yılında faaliyette bulunan 45 bankadan 11'i devlet sermayesiyle kurulmuş resmi bankalar, 5'i yabancı bankalar, 6'sı mahalli bankalar ve 22'si de özel sermaye bankaları olarak çalışmakta olup bunların personel masrafları ile devlete ödedikleri vergi ve harçlar ve yıl sonu kârları aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

Bankanın kuruluş şekli	Personel Masrafları toplama (1.000 TL.)	Devlete ödediği vergi ve harçlar toplamı (1.000 TL.)	1965 yılı kârları (1.000 TL.)
Resmi Bankalar	565.044	89.199	194.695
Milli Bankalar	280.208	44.345	73.084
Mahalli Bankalar	302	46	272
Yabancı Bankalar	42.711	8.231	14.358

Bu bankaların ödenmiş sermayeleriyle müşteriler üzerindeki alacakları ve diğer aktifler hesabındaki değerler aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

Bankanın kuruluş şekli	Ödenmiş sermayeleri (1.000 TL.)	Bankanın alacakları toplamı (1.000 TL.)	Diğer aktifler (1.000 TL.)
Resmi Bankalar	3.251.000	6.480.447	2.855.130
Milli »	288.130	5.482.169	566.637
Yabancı »	13.658	758.398	162.944

Yukarıdaki rakamların dile getirdikleri bazı gerçeklere kısaca değinmeyi faydalı bulmaktayız:

a) Resmi Bankalar bir yılda 565 milyon lira personel masrafı ödeyerek üçtebir oranında 194 milyon lira kâr sağladıkları halde özel sermaye bankaları 280 milyon lira personel masrafları ödeyerek dörtte bir oranında 73 milyon lira kâr sağlamışlardır. Yani, her zaman israfli hareketlerinden şikâyet edilen devlet bankaları personel masraflarında daha tutumlu hareket ederek üçtebir oranında net gelir elde ettiği halde özel bankalarda bu oran dörtte birdir.

b) Özel kanunlarla kurulan Resmi bankalar 1965 yılında devlete 89 milyon lira vergi ve harç ödedikleri halde 22 özel sermaye bankası bunun yarısı kadar vergi ve harç ödemişlerdir. Bu da gösteriyor ki devlet, resmi bankaların faaliyetinden daha fazla vergi sağlamaktadır.

c) İkinci cetvelde görülen diğer aktifler hesabının yüzde 80'i batmış paralar mahiyetinde olup resmi bankalar alacaklarının yağma yıllarında türlü politik etkilerle üç milyar liraya yükselmiş olmasına karşılık özel sermaye bankalarında bu miktar «tasfiye halindeki bankalar hariç» 566 milyon liradan ibarettir. Ancak resmi bankalarda bu hesaplar daha samimi ve gerçeğe yakın olduğu halde özel sermaye bankalarının borçlu cari hesaplarla senetler hesabındaki alacaklarının ne kadarının takibe intikal ettiği ve ne kadarının şüpheli alacaklar mahiyetinde olduğu bilinmemektedir.

d) 22 Özel sermaye bankasının 1965 yılında sağladığı 73 milyon lira net kârın:

36 milyon lirası Türkiye İş Bankasına,

12 milyon lirası Yapı ve Kredi Bankasına

6 milyon lirası Akbanka ait olup geri kalan 19 bankanın yıllık kârları toplamı 19 milyon liradan ibarettir.

e) Özel Sermaye bankalarından Türkiye İş Bankası ile Yapı ve Kredi Bankası yılda harcadıkları personel

masraflarının yüzde 25'i oranında net gelir sağladıkları halde Demirbank, İstanbul Bankası ve Şeker Bank gibi bazı bankaların yaptıkları personel masraflarının beşte biri ile onda biri arasında net gelir sağlayabildikleri anlaşılmaktadır.

f) Bu cetvellerdeki rakamlara göre resmi bankaların mali rantabilite oranları özel sermaye bankalarından düşük görünmekte ise de bunun da bir çok sebepleri olduğu herkesçe bilinmektedir. Nitekim resmi bankalara kamu hizmeti niteliğinde öyle görevler verilmektedir ki bu bankaların bilançoları ödenmiş sermayelerine nazaran çok az kârlarla kapanabilmektedir. Ezcümle Ziraat Bankasına verilen tarım ürünlerinin müdahale mübayaaları, satış kooperatiflerinin finansmanı gibi görevler bu bankanın kârlarını normal oranların altına düşürmektedir.

Bu açıklamaları özetleyecek olursak milli bankaların net gelirleri, Personel Masrafları, ödenmiş sermayeleri ve Devlete ödedikleri vergiler arasında dengeli bir orantının bulunmadığı ve her bankanın faaliyet şekline, kurucuların tutumuna, piyasa şartlarına göre bu olanların değişmekte olduğu sonucuna

varız.

5 — Özel Sermaye Bankalarına Devletçe yapılan bazı yardımların gereksizliği:

Devlete ait paraların normal resmi bankalarda muhafazası gerektiği halde bazı siyasi müdahaleler neticesinde özel sermaye bankalarına yatırımlarda bulunulduğu görülmektedir. Ezcümle 1965 yılında:

Türkiye İş Bankasına 301 milyon lira Yapı ve Kredi Bankasına 14 milyon lira Türk Ticaret Bankasına 14 milyon lira Şeker Bank'a 10 milyon lira Anadolu Bankasına 9 milyon lira Türkiye Kredi Bankasına 6 milyon lira resmi mevduatta bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bunların dışında yine Resmi Bankalardan özel sermaye Bankalarına kısa vadeli encaissement mahiyetinde yatırımlar yapıldığı görülmekte olup bu paraların temin yolunda özel sermaye bankalarının idarecileri ile resmi mevduatı yatırmaya yetkili kişiler arasında anormal pazarlıkların cereyan ettiği ve hattâ bazı kişilere bu yoldan büyük krediler sağlandığı söylenmektedir.

En son örnek olarak gazetelere tikel eden bir olayı hatırlatmak isteriz ki, halen tasfiye halinde bulunan Türkiye Kredi Bankasına İstanbul Defterdarlığının tahsilâtına ait paraların yatırılması karşılığında Sayın Defterdarın ortak olduğu bir şirkete büyük krediler sağlanmıştır. Keza, İstanbul İcra dairelerinin paralarını kendi bankalarına yatırtabilmek için bir özel sermaye bankasının çok cazip tekliflerde bulunduğu bir yetkilinin ağzından dinlemiştik.

Bütün bu olaylar özel sermaye piyasasını kokuşturan, kişilerin ahlakını bozan ve türlü dedikodulara sebebiyet veren kötü örnekler olup, bankalar kanununun bu olayları önleyici hükümleri ihtiva etmemesi ve bu kanunun kapitalist ekonomi anlayışı ile hazırlanmış olması bu yolsuzlukların meydana gelmesine sebebiyet vermektedir.

6 — Yeminli Bankalar Murakiplarınca Kredi işlemlerinin yeteri kadar murakabe edilmemesi ve raporlarda yazılan tenkitlerin değerlendirilmemesi:

Bankaların işleyişlerini kontrol ve murakabe etmek üzere bir murakabe teşkilâtı kurulması düşünülmektedir yeminli bankalar murakiplığı ihdas edilmiş olup bu konuda bankalar kanununun 61. maddesinde:

«Bankalar kanunu ile diğer kanunların bankalarla ilgili hükümlerinin tabikâtı Maliye Bakanlığına bağlı bankalar yeminli murakip ve muavinleri tarafından murakabe edilir...» denilmektedir. Keza kanunun 60. maddesinde:

Bankalar yeminli murakiplarınca yapılan tetkikat neticesinde bankaların, mali bünyelerinin taahhütlerini karşılıyamayacak derecede zafa uğramış bulunduğu veya bu durumun tahakkuk etmek üzere olduğunu tesbiti halinde... Gerekli bilcümle tedbirler almak üzere Maliye Vekiline yetki verilir.» denilmektedir.

Kanunun bu sarif hükümlerine rağmen 1958 yılından beri hiç bir banka hakkında böyle bir tedbir alınması yoluna gidilmemiş ancak 1960 Devriminden sonra arka arkaya yıkılmaya başlayan özel bankaların durumları gözönünde bulundurulmuş 153 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanunun ek birinci maddesinde, bankaların her yıl bilançolarındaki tasarruf ve ticari mevduatları toplamının binde yarısı oranındaki bir parayı Merkez Bankasında açılacak fon hesabına yatırmaları emredilmekte ve bu fonlarla tedrici tasfiye haline geçen Bankalara yardım edileceği gösterilmektedir.

Bu kanunun 2. maddesinde ise «... tasfiye neticesinde tahassul edecek nihai ve kati açık, tesis edilecek fondan ödenir» denilmektedir. Halbuki yurdumuzdaki bütün bankaların tasarruf mevduatı ile ticari mevduatları toplamı her yıl 10-15 milyar lira arasında değiştiğine göre binde yarım oranındaki karşılıklardan birikecek fon hisseleri yılda 5 - 6 milyon lirayı geçmemektedir.

Nitekim 1966 yılı Kasım ayına kadar bu hesapta biriken paraların toplamı ancak 25 milyon liraya ulaşmış ve tasfiye haline geçen bankalara yardım olarak ödenen paralar ise 240 milyon lirayı aşmış bulunmaktadır. Kanunda tarif edilen «Nihai ve kati» açık miktarı henüz bilinmemekle beraber bunun 500 milyon liradan aşağı olmayacağı tahmin edilmektedir. Bu durum karşısında sadece bu yedi bankanın açıklarını kapatacak fonların birikmesi için 50 - 60 yıllık bir zamana ihtiyaç hasıl olacaktır.

Kapitalist ekonomi rejiminin değişmez kurallarından birisi de özel sermaye sahiplerinin kendi aralarındaki dayanışma olduğuna göre, özel sermaye bankalarındaki yolsuzluklardan doğacak zararların kendi aralarında bölüşülmesi bundan resmi bankaların ve hele emisyon bankası olan Merkez Bankasının zarar görmemesi gerekmektedir. Devlet baba iflâs eden bankalara para basarak yardım edecekse bu yolun sonu korkunç bir enflasyon çukuruna gideceğinden 153 sayılı kanundaki bu mecburiyetin sadece özel sermaye bankalarına yüklenerek her yıl hasıl olan kârlarından iflâs sürüklenen meslektaşlarına yardım etmeleri sağlanmalıdır. Liberal ekonomiyi hararetle savunan özgür düşünceli bilim adamlarımızın ve özel bankalardaki yüksek ücretli hukukçularımızdan bu konudaki düşüncelerini ortaya sererek liberal düzenin ana ilkelerini savunmalarını bekleriz.

153 sayılı kanunun diğer sakat bir yönü de, aciz haline düşen bankalara tedrici tasfiye hakkı tanınarak bunlara yardım edilmekte ve belki de hileli iflâsla bitecek bir akibetten kurtarılmaktadırlar. Suçlulara merhamet ve suçluların affedilmesi ancak adalet mekanizmasının yetkileri arasında olması gerekirken suçüstü yakalanan bu açık göz kişilere yapılan atıfet, fakir halkın aleyhine yapılmış bir lütuftan başka bir şey değildir. Fakat ne yazık ki böyle bir kanun askerî idarenin hüküm sürdüğü Millî Birlik hükümetleri zamanında çıkarılmıştır. Komiteyi, bu konuda mazur görsen bile onlara müşavirlik yapan bilgili uzman-

TİP, genel seçim mekanizmasına güvenen ve inanan bir partidir. Bu bakımdan ilk olarak yurt çapında katıldığı 1965 seçimlerinde aldığı oyların gerek yurt yüzeyinde, gerek sınıf ve tabakalar arasında yayılışının incelenmesinde yarar vardır. Şimdiye kadar elimizde ayrıntılı rakamlar bulunmadığından gerekli inceleme olanağı yoktu. Sandıklar itibarıyla alınan oyları gösteren İstatistik Enstitüsü yayını, bu incelemede yararlandığımız bir kaynağ oldu. Buna ayrıca, parti içinde çalışırken elde ettiğimiz görgü ve sonuçları da ekledik.

İncelememize önce yerleşme noktaları arasındaki oy dağılımını ele alarak başladık. Sonra bunu köy ve şehir oyları olarak bir genellemeye tâbi tuttuk. Buradan sınıf ve tabakalar itibarıyla incelemeye geçerek, daha sonra da psiko-sosyal etkenleri ele almaya çalıştık. Sonunda da genel bir tahlil yaptık.

I — YERLEŞME NOKTALARI ARASINDA TİP OYLARININ DAĞILIŞI

Sınıf ve tabakaları yansıtmaya itibarıyla önce yerleşme noktalarını beşe ayırmayı uygun gördük:

1 — Daha ziyade işçi oylarının çoğunluk teşkil ettiği 100 binden fazla nüfuslu şehirler.

2 — İşçilerle birlikte ara tabakaların önem kazandığı 25-100 bin nüfuslu şehirler.

3 — Kırsal hayatın etkileri de bulunan, esnaf ve zenaatkârların kamu oyuuna etkisi en hâkim etki olan 5-25 bin nüfuslu şehirler.

4 — Kırsal hayatın etkisinin büyük olduğu bin ilâ 5 bin nüfuslu şehirler ve ilçe merkezi olan kasabalar.

5 — Köyler.

Bu beş grup yerleşme noktası arasında TİP oylarının dağılışı şu şekildedir:

1. Grup (100 binden fazla nüfus)	69.947
2. Grup (25-100 bin nüfus)	20.148
3. Grup (5-25 bin nüfus)	13.052
4. Grup (bin - 5 bin nüfus)	12.262
5. Grup (Köyler)	160.692

Görüldüğü gibi TİP, 115 bin oyunu şehirlerde, 161 bin oyunu ise köylerde almıştır. Bu dağılım, partinin köylerde daha başarılı olduğunu zannını doğurabilir. Oysa bu, şehirlerde verilen oyların köylerdeki oyların ancak üçte biri kadar oluşunu dikkate almayı gerektiren bir sonuçtur. Gerçekten TİP'in seçime girdiği illerde şehir oyları toplamının 2 milyon 611 bin 139 olmasına karşılık köy oylarının toplamı 5 milyon 501 bin 430'dur. Bu sebeple alınan oyların sayısından çok oy oranlarını incelemek daha isabetli olacaktır.

TİP oylarının oranı (yüzde)

Gruplar	Oranı (yüzde)
1. Grup	5.88
2. Grup	3.44
3. Grup	3.30
4. Grup	3.05
5. Grup	2.91

Görüldüğü gibi, oy oranları, partinin köylerde şehirlerdekinden çok başarılı olduğu yargısının doğru olmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Nüfusu 100 binden fazla olan şehirler içinde partinin aldığı en yüksek oy oranları şunlardır:

Şehir	TİP oylarının oranı (yüzde)
İstanbul	8.30
Ankara	6.40
İzmir	5.07
Adana	4.00
Bursa	3.30
Eskişehir	3.90
Gaziantep	5.20

Buna karşılık TİP, Konya, Kayseri gibi Orta Anadolu'nun büyük şehirlerinde başarılı olamamıştır. Ancak yakından incelendiğinde bu başarısızlığın, parti teşkilâtının yeni kuruluşu veya adaylarının yerli olmavışları, veya teşkilâta bir türlü huzurun sağlanamayışı gibi nedenlere davandığı anlaşılmaktadır.

Göze çarpan diğer bir nokta, büyük şehirlerde siyasî ve idarî baskıların nitelik bakımından ne çeşitten de olsa, partinin başarı şansını kıramamış olmasıdır. Bursa, Eskişehir ve Gaziantep

TİP'E KİMLER OY VERİYOR?

1965 Seçiminde TİP Oyları

Aslan Başer Kafaoglu

baskının çeşitli biçimleri denenmiş olmasına rağmen — üstelik bunlardan ilk ikisinde büyük seçim propaganda mitingleri de düzenlenmiştir — parti, başarısız olmayan sonuçlara gitmiştir.

Nüfusu 25-100 bin arasındaki şehirlerde parti en büyük başarıyı yüzde 8 ile Diyarbakır'da elde etmiştir. Bunu sırayla şu il ve ilçe merkezleri izlemiştir: İskenderun 5.2, Akhisar 5.2, Balıkesir yüzde 4.2 ve Malatya 4.2. Bu gruptaki il ve ilçe merkezlerinden özellikle Zonguldak, Kırıkkale gibi devlet işletmeciliğinin ilerlediği yerlerde partinin başarısız kalışı özellikle dikkati çekmektedir. Bu konuyu incelememizin sonunda tekrar ele alacağız, fakat burada bu meseleye dikkati çekmekte fayda görüyoruz.

Nüfusu 5-25 bin arasındaki şehir ve kasabalarda en yüksek oy TİP, Diyarbakır'ın Lice ilçesinden almıştır. Oy oranı bu ilçede yüzde 80'i aşmaktadır. Bu durum, Diyarbakır aday listesinin başında bulunan adayın o ilçedeki prestiji, ilçede oylara hâkim olan kişilik ve aile durumu ile ilgilidir. Ayrıca TİP, Siverek (Urfa)'te de son derece yüksek oranda (yüzde 26) oranda oy almıştır. Aynı durum, bin - 5 bin nüfuslu yerler arasında bulunan Taşova (Amasya)'da da partinin genel oy oranının çok üstünde bir sonuç elde etmiştir (yüzde 27).

Köy oylarına gelince alınan 161,101 köy oyunun bölgeler itibarıyla dağılışı aşağıda gösterilmiştir:

Bölge	TİP oyları
Ege	18.600
Marmara (1)	21.400
Çukurova (2)	12.300
Güney Doğu	21.400
Orta Anadolu	41.900
Göller ve Antalya	4.000
Doğu Anadolu	13.500
Batı Karadeniz	4.000
Doğu Karadeniz	12.000

(Rakamlar yuvarlak alınmıştır.)
Bu tablodan, TİP'in köy oylarını en çok aldığı yerin Orta Anadolu olduğu anlaşılmaktadır. İller itibarıyla kar-

şılaştırma, bu sonucu daha açık bir şekilde doğruluyor:

ORTA ANADOLU KÖYLERİNDE TİP'İN ALDIĞI OY ORANLARI

İller	Yüzde
Ankara	2.6
Amasya	6.1
Afyon	2.3
Bolu	2.3
Eskişehir	2.3
Kayseri	2.6
Konya	2.3
Niğde	3.0
Sivas	3.0
Tokat	4.3
Yozgat	5.4

Görüldüğü gibi Orta Anadolu bölgesinde Niğde, Sivas gibi çalışmaların zayıf kaldığı yerlerde bile köy oyları ortalamasının üstüne çıkmış, Amasya, Yozgat ve Tokat'ta ise genel ortalamasının çok üstüne çıkmıştır. Durum böyle mütalâa edilene, Orta Anadolu'da beş ilde seçime girilemeyeşi (Çankırı, Çorum, Nevşehir, Kırşehir ve Kütahya'da) parti için büyük bir şanssızlık teşkil etmiştir. Ayrıca Konya ve Sivas illerinin ihmali, Ankara ili çalışmalarının il merkezinde yoğunlaştırılmasının da oyların daha yüksek düzeye ulaşamayışının bir nedeni olarak kabulü gerekir. Partinin büyük ümit bağladığı Güney Doğu bölgesindeki büyük illerin oy oranları şöyledir:

İller	Yüzde
Diyarbakır	6.9
Elazığ	2.5
Maraş	2.0
Urfa	2.8
Mardin	1.6

Görüldüğü gibi sadece Diyarbakır'da genel oy ortalaması yüzdesinin (yüzde 2.91) üstüne çıkılabilmiş, Urfa'da bile ortalamasının altında kalmıştır.

Ege bölgesinde ise, iller itibarıyla köy oyları oranları şöyledir:

İller	Yüzde
Aydın	4.5
Denizli	1.7
İzmir	1.8
Manisa	2.6
Muğla	2.8

Bu bölgede sadece Aydın ümit verici görünmektedir.

Sayı olarak az oy alınmakla beraber, oy oranlarının en yüksek olduğu iller Doğu Anadoludadır. Bu illerden Kars'ta oy oranı yüzde 7'yi, Ağrı'da ise yüzde 4.7'yi bulmaktadır. Bu durumda da bu bölgede üç ilde (Erzincan, Erzurum, Artvin) seçime girilemeyeşinin parti için talihsizlik teşkil ettiği söylenebilir. Sayı itibarıyla en kalabalık köy oylarının geldiği Marmara bölgesinde ise, oy oranları son derece düşüktür. Sadece İstanbul'da köy oranları, genel ortalamaya olan yüzde 2.91'in üstündedir (Yüzde 4.3).

Çukurova bölgesinde iyi çalışmalar yapılan Hatay ve Adana'da köy oylarında genel ortalamasının üstüne çıkmıştır. Buna karşılık İçel ve Gaziantep'te (ekonomik bakımdan Çukurovaya bağlı olduğundan bu bölge içinde mütalâa olunmuştur) oy oranı genel ortalamasının altında kalmıştır.

Batı Karadeniz bölgesinde tek bir ilde (Zonguldak) seçime girildiğinden, Göller bölgesi illerinde çeşitli sebeplerle çalışmalarını zayıf kaldığından, Doğu Karadeniz illerinde ise çok yeni örgütlerle seçime girildiğinden bir yargıya varılmaktan kaçınılmıştır.

II — TEŞKİLATIN ESKİ VE YENİ OLUŞU BAKIMINDAN OYLARIN DAĞILIŞI

a) 1963 yılında TİP'in 9 ilde örgütü vardı. Bu illerin 1965 seçimlerinde aldıkları oy oranı şöyledir:

Adana yüzde 3.2, Ankara yüzde 4.3, Diyarbakır yüzde 8, Gaziantep yüzde 3.4, İçel yüzde 2.8, İstanbul yüzde 7.9, İzmir yüzde 3.9, Kırklareli yüzde 3.1, Kocaeli yüzde 3.3'tür.

Görüldüğü gibi, en yenisi seçimlerde üç yaşında olan bu dokuz ilden sadece üçü (Ankara, Diyarbakır ve İstanbul) partinin aldığı genel oy oranının (yüzde 3.9) üstüne çıkabilmiştir. Birisi (İzmir) genel oy düzeyinde kalmış, beşi ise, bu oranın altına düşmüştür.

b) 1964'te 19 il daha kurulmuştur. Bu illerin oy oranları şöyledir: Adıyaman yüzde 2.8, Aydın yüzde 3.7, Bilecik yüzde 3.1, Bolu yüzde 1.8, Bursa yüzde 2.2, Çanakkale yüzde 2.1, Edirne yüzde 3, Elazığ yüzde 2.6, Eskişehir yüzde 2.7, Hatay yüzde 4.6, Konya yüzde 2.2, Malatya yüzde 3.8, Manisa yüzde 2.6, Maraş yüzde 2, Sakarya yüzde 2.2, Samsun yüzde 2.5, Tekirdağ yüzde 2.6, Tokat yüzde 4, Zonguldak yüzde 3.

Görüldüğü gibi bu 19 ilden ikisi (Hatay ve Tokat) partinin genel oy ortalamasının üstüne çıkmış, ikisi de (Aydın ve Malatya) bu ortalamaya yaklaşmışlardır. Diğer 15 il, ortalamasının altında kalmıştır.

c) 1964 sonu ile 1965 başında illerde alınan oy oranları da şudur: Ağrı yüzde 4.9, Antalya yüzde 1.9, Giresun yüzde 1.8, Mardin yüzde 1.7 (bir ilçesinde), Tunceli yüzde 5.8 (ikinci kuruluş), Kars yüzde 6.

Kuruluşu yeni olan bu illerin yarısının (Ağrı, Tunceli ve Kars) genel oy ortalamasının üstüne çıkışı oldukça ilgi çekicidir.

d) Seçime birkaç ay kala kurulan illerin aldıkları oyların oranı ise şöyledir: Afyon yüzde 1.9, Amasya yüzde 5.7, Bingöl yüzde 2.1, Burdur yüzde 4.3, Kayseri yüzde 2.2, Muğla yüzde 2.8, Muş yüzde 3.7, Niğde yüzde 2.5, Ordu yüzde 3.5, Siirt yüzde 2.5, Sivas yüzde 2.6, Trabzon yüzde 1.2, Van yüzde 2.6, Yozgat yüzde 5.3, Babaeski yüzde 2.4, Denizli yüzde 2.5'tir.

Alelacele kurulup seçime girilen bu son grupta üç ilde (Amasya, Burdur, Yozgat) genel oy ortalamasının hayli üstüne çıkmış, Ordu ve Muş'ta ise bu ortalamaya çok yaklaşmıştır.

(1) İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Çanakkale, Balıkesir ve Trakya.

(2) Adana, İçel, Gaziantep, Hatay.

GELECEK YAZI:
ŞEHİRLERDE KİMLER
TİP'E OY VERDİ?

ŞİDDETLİ

BAŞ

AĞRILARINA KARŞI

GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN 4 saat arâ ile günde 3 adet alınabilir